ГҮРЭНДЭ ҺҮ ХУДАЛДАХА ЖЭЛЭЙНГЭЭ ТҮСЭБ БОЛЗОРҺООНЬ УРИД ДҮҮРГЭҺЭН ДЗЕРЖИНСКИИН НЭРЭМЖЭТЭ СОВХОЗОЙ ҺААЛИШАД, МАЛ АДУУЛАГШАД, МЭРГЭЖЭЛТЭД БОЛОН БҮХЫ ХҮДЭЛМЭРИШЭДТЭ—АЛДАР СОЛО!

Иимэ түрүүшүүлһээ жэшээ абажа, гүрэндэ һү тушааха уялгаяа колхоз, совхоз бүхэнэй дүүргэхын түлөө тэмсэе!

БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

41-дэхи жэлээ гарана.

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 187 (10555) | 1964 оной августын 8, суббото | Сэн 2 мүнгэн

ЖЭЛЭЙ ТҮСЭБ ДҮҮРГЭГДЭБЭ

Энэ үдэр манай Дзержинскиин нэрэмжэтэ совхозой ажалшад, малшад ажалай ехэ шэнэ амжалта туйлаба. Совхозойхид гүрэндэ һү тушааха жэлэй түсэб болзорһоонь 5 һараар урид гэхэ гү, али августын 6-да дүүргэһэн тухайгаа мэдээсэбэ. Түсэбэй ёһоор бүхыдөө жэл соо 7 мянган центнер һү тушааха аад, мүнөө бэлэдхэлэй пунктда хамта 7012 центнер һүн оруулагдаа. Тиигэжэ нёдондо бүхыдөө тушаагдаһан 6634 центнертэ орходоо һураггүй ехэ һүн худалдагдаба.

Һү ехээр тушаахын тула олонхи фермэнүүднай тугалнуудта хэмэл аргаар буйлуулһан һүн тэжээл һайса уулгадаг болоо. Энээнэй ашаар үнгэрэгшэ долоо һара 6 үдэрэй туршада үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 1230 килограмм һүн һаагдажа, тэрэнэйнь 1010 килограммынь гүрэндэ тушаагдаа. Ондоогоор хэлэбэл, бүхыдөө абтаһан һүнэй 82,1 процентнь гүрэндэ тушаагдаһан болоно.

Бригадир К. К. Паньковой хүтэлбэрилдэг Заганай адагай һаалиин фермынхид илангаяа һайн үрэ дүн туйлаа. Эндэхид үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 1570 килограмм һү һаанхай. Зарим түрүү һаалишад бүришье ехэ һү абажа шадаһан байна. Жэшээнь, Екатерина Андреевна Панькова, Милодора Трофимовна Коротова, Екатерина Григорьевна Панькова гэгшэд жэлэй эхинһээ хойшо үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 1610—1650 килограмм һү һаагаа юм. Бэрхэ һаалишад Евдокия Лаврентьевна Осколкова, Наталья Васильевна Белозерова болон бусад баһал тэдэнһээ бага бэшэ һү абанхай. Совхозоймнай һаалишад зунай һарануудта үнеэн бүриһөө тоннонһоо бага бэшэ һү һааха уялгаяа амжалтатайгаар бэелүүлжэ байна.

Совхозой ажалшад, малшад өөһэдынгөө арга боломжонуудые тоолоожо үзөөд, жэлэй дүүрэтэр гүрэндөө түсэбһөө гадуур үшөө 3500 центнер һү тушаахабди гэжэ шэнэ уялга бэедээ абаба. Энээнээ нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхэ байһамнай лабтай.

Б. ЮМСУНОВ, совхозой директор;
И. ХЛЫЗОВ, парткомой секретарь;
Н. КОНЕЧНЫХ, хүдэлмэришэдэй комитедэй түрүүлэгшэ;
В. СМОЛИН, главна зоотехник.

Мухар-Шэбэрэй управлени.

МАЛ ҮСХЭБЭРИЛГЫЕ ЗҮБӨӨР ЭМХИДХЭХЭ ГЭЭШЭ ИНТЕНСИФИКАЦИИН ЭШЭ ҮНДЭҺЭН МҮН

Хүдөө ажахын асуудалаар КПСС-эй обкомой зарлаһан республиканска зүблөөн Улаан-Үдэ хотодо августын 5-да болобо. Энэ зүблөөндэ үйлэдбэриин управленинүүдэй начальнигууд, хүдөөгэй үйлэдбэриин парткомуудай секретарьнар, колхоз болон совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, зоотехнигүүд, ветеринарна хүдэлмэрилэгшэд, Буряадай хүдөө ажахын институдай, Буряадай научно-шэнжэлэлгын комплексно институдай, республикын туршалгын станциин научна хүдэлмэрилэгшэд, республикын партийна болон советскэ хүдэлмэрилэгшэд хабаадаа.

Зүблөөн дээрэ республикын колхоз болон совхозуудта нийтын мал үсхэбэрилгын мүнөөнэй байдал, тэрэниие үндэһөөрнь һайжаруулха зорилгонууд тухай асуудал хэлсэгдээ. Энэ асуудалаар Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр **К. Л. Барьядаев** элидхэл хэбэ.

ҺУБАЙРАЛГА—МАЛ ҮСХЭБЭРИЛГЭДЭ ҺААД ХҮРГЭНЭ

—КПСС-эй ЦК-гай түүхэтэ тогтоолнуудые бэелүүлэн, манай областной партийна организаци һүүлэй жэлнүүдтэ колхоз, совхозуудай ажахые хүгжөөхэ, хүдөө ажахын продуктнуудые, илангаяа мал ажалай продуктнуудые, эрид ехэдхэхэ талаар горитой хүдэлмэри хэһэн байна,—гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэбэ.— Һүүлэй арбан жэлэй туршада мал ажалай гол продуктнуудые абалга республика дотор дунда зэргээр 2—3 дахин ехэ болоо.

Тиигэбэшье энэ ургалтые хангалтатай дээрэ тоолохын аргагүй байна. Юуб гэхэдэ, республикын колхоз, совхозууд мал ажалай продуктнуудые бүри ехээр абаха айхабтар ехэ арга боломжотой байбашье, олохон ажахынуудай, үйлэдбэриин управленинүүдэй, Хүдөө ажахын продуктнуудые үйлэдбэрилхэ ба бэлэдхэхэ министерствын, хүдөө ажахын научна эмхи зургаануудай, мал ажалай мэргэжэлтэдэй хүдэлмэридэ олон алдуу, дутагдалнуудай байһан ушарһаа тэдэ хэрэглэгдээгүй байшоо ха юм.

Энээнэй ушарһаа боложо адуу малай тоо толгой олошоруулха долоон жэлэй түсэбэй дүүргэлтэ ехэхэн гээгдэлдэ оронхой гээд элидхэлшэ үргэлжэлүүлнэ. Олохон ажахынууд һүүлэй жэлнүүдтэ мал ажалаа биратай һайжаруулжа шадаагүй, продукци абаха түсэбөө дүүргэдэггүй, зарим ушарта малай тоо толгой үсөөрүүлдэг, ашаг шэмыень доошонь оруулдаг байна. Жэшээнь, һү абалга, тэрэниие гүрэндэ худалдалга хаража үзэе. Хэрбээ 1960 ондо республикамнай гүрэндөө 76,1 мянган тонно һү худалдаһан байбал, тэрэнээ 1961 ондо—65,5 мянган тоннодо, 1962 ондо—73,5 мянган тоннодо, 1963 ондо —78,1 мянган тонноодо хүргөө гэхэ гү, али 1960 онойхиһоо оройдоол 2 мянган тонноор (3 процент шахуу) дээшэлүүлһэн. Эдэ жэлнүүдтэ илангаяа Мухар-Шэбэрэй, Кабанскын болон Улаан-Үдын үйлэдбэриин томо управленинүүд муугаар хүдэлжэ гараа. Эдэнэр 1960 онойнгоо туйлалтада хүрэжэ шадаагүй. Зүгөөр байгша ондо республикамнай һү һааха, гүрэндэ худалдаха талаар зарим тэды амжалтатай. Энэ жэлдэ, уридшалан тооложо үзэһэнэй ёһоор, 90 мянган тонно һү гүрэндэ тушааха түсэбэй орондо 92—93 мянган тонно тушаагдахаар хараалагдана. Тиигэжэ һү тушаалган жэлэй туршада 18—20 процент нэмэхэнь шуу. Зүгөөр иимэ амжалта туйлахын түлөө үшөө тэмсэхэ, һү һаалгала улам дээшэлүүлхын түлөө оролдохо хэрэгтэй.

Мяха абалга ба тэрэниие гүрэндэ худалдалга тон ааляар ургана. 1960—1963 онуудай туршада Хяагтын управлениин ажахынуудта гүрэндэ мяха худалдалга оройдоол 8 процентээр нэмээ гэхэ гү, али жэлдээ дунда зэргээр 2 процент дээшэлһэн байна. Иимэрхүү байдал мүн Баргажанай, бусад зарим управленинүүдэй ажахынуудта үзэгдэнэ. Энээнэй эсэстэ 1960—1963 онуудта республика дотор гүрэндэ мяха худалдалга миил 17 процентээр дээшэлһэн байна. Олохон управленинүүдтэ, мүн республика дотор бүхыдөө нооһо абалга бүри муу байдалда оронхой.

Эдэ бүгэдэ ямар шалтагаанһаа болоноб гэхэдэ, нэн түрүүн нийтын мал үсхэбэрилгэдэ горитой дутагдалнууд тохёолдожо, колхоз, совхозуудта эхэ малай һубайрһан, малай олооро гарзалһан дээрэһээ ехэхэн хохидол ушаруулагдана. Илангаяа Түнхэнэй, Хяагтын, Баргажанай болон бусад зарим управленинүүдтэ мал олооро һубайрна, тул ехээр гарзална. Жэшээнь, Түнхэнэй ажахынуудта 100 үнеэн бүридэ абахада: 1959 ондо 57 тугал, 1960 ондо—53, 1961 ондо—65, 1962 ондо—69, 1963 ондо—67 тугал түлжүүлэгдэһэн байна. Хяагтын управлениин ажахынуудта тон үсөөн хурьгад абтана: 1959 ондо эндэ 100 хонин бүриһөө 49 хурьга, 1960 ондо—60 хурьга, 1961 ондо—38, 1962 ондо—48, 1963 ондо—52 хурьга томо болгогдоһон байха юм. Мүн Улаан-Үдын, Хориин, Зэдын болон Мухар-Шэбэрэй управленинүүдэй колхоз, совхозуудта хурьгад үсөөн түлжүүлэгдэнэ. Хяагтын, Мухар-Шэбэрэй болон Хориин управленинүүдтэ гүүнүүд олооро һубайрна. Эдэ управленинүүдтэ 100 гүүн бүриһөө оройдоо 41 унагад абтана. Зарим ажахынуудта гүүнүүд бүришье олооро һубайрна. Жэшээнь, Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхоздо мүнөө жэлдэ 89 гүүнһээ миил 7 унага, Улаан-Үдын управлениин «Гигант» колхоздо 100 гүүн бүриһөө 22 унага, Үдын, Сулгын совхозуудта—29 унагад абтаа. Эдэ бүгэдэ ёһотойл харюусалгагүй, хайша хэрэг ябадалай хойшолонгууд гээшэ. Саашадаа иимэ байдалые тэсэхын аргагүй. Үйлэдбэриин управленинүүдэй, ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэдэй, мэргэжэлтэдэй анхаралые нийтын малай тоо толгой олошоруулха хэрэгтэ, жэл бүри үнеэн бүриһөө тугал, хонин бүриһөө хурьга, гүүн бүриһөө унага абахадр ажалаа эмхидхэхэ хэрэгтэ сүм хандуулха шухала.

Иимэр ажаллаха арга боломжошье бии. Энээниие манай түрүүшүүл гэршэлжэ үгэнэ. Республикын суута хонишод Шалсама Ламажаповна Цыремпилова (Баргажанай үйлэдбэриин управлениин Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз), Гомбо-Сүрэн Гончиковна Цыремпилова (Зэдын управлениин «Коммунизм» колхоз) олон жэлэй туршада 100 хонин бүриһөө 110 хурьга хүрэтэр абана бшуу. Улаан-Үдын управлениин «Искра» колхозой хонишон Михаил Егорович Мясников 1964 ондо 100 хонин бүриһөө 114 хурьга түлжүүлжэ шадаа. Иимэ жэшээнүүд олон.

Малай тоо толгой олошоруулха хэрэгэй иимэ хангалтагүй байһанай ушар шалтагаан тухай, мүн саашанхи зорилгонууд тушаа саашань элидхэлшэ тогтоо.

ТЕХНИК-ҮРЭЖҮҮЛЭГШЭДЭЙ ҮҮРГЭ ЕХЭ

Эхэ малай олооро һубайрдагай нэгэ гол шалтагааниинь юун бэ гэхэдэ, техник-үрэжүүлэгшэдые шэлэн олохо, тэдэниие һургаха хэрэгтэ анхарал табигданагүй гэжэ элидхэлшэ болон үгэ хэлэгшэд онсолон тэмдэглэбэ. Энэ харюусалгатай хүдэлмэридэ олон ушарта дайралдаһан лэ хүнүүд, бэлэдхэл муутай, хайхарамжагүй хүнүүд табигдана. Республикын Хүдөө ажахын продуктнуудые үйлэдбэрилхэ, бэлэдхэхэ министерство, тэрэнэй мал ажалай управлени техник-үрэжүүлэгшэдэй хүдэлмэреэр һонирхоногүй, хэн хаана ямараар ажалланаб гэжэ мэдэдэггүй.

— Гушаад оной үеэр техник- үрэжүүлэгшэдые шэлэн олохо, һургаха хэрэгтэ ехэ анхарал табигдадаг байһыень һананаб,—гэжэ хүдөө ажахын институдай доцент **И. Л. Найманов** хэлэбэ. — Тэрэ үедэ техник-үрэжүүлэгшэд Москвада һургагдадаг, Мал ажалай бүхэсоюзна институдай хүдэлмэрилэгшэд техник-үрэжүүлэгшэдээр ажалладаг байһан юм. Теэд мүнөө манайхин техник-үрэжүүлэгшэдые тон мууса бэлдэнэ. Тэрэнһээ боложо, шухала хэрэг хохидолдо ороно бшуу.

— Техник-үрэжүүлэгшэдые республикын Хүдөө ажахын продуктнуудые үйлэдбэрилхэ ба бэлэдхэхэ министерство һургаха ёһотой,—гээд Хяагтын үйлэдбэриин управлениин начальник нүхэр **П. Н. Иванов** мэдүүлбэ. — Техник-үрэжүүлэгшэдэй харюусалгые дээшэлүүлхэ саг ерээ. Үрэжүүлэгшэд ходол һэлгэгдэжэ байдаг. Юун дээрэһээ болоноб? Тэдэнэрэй ажалай түлөөһэн тон бага, тэдэниие материальна талаар урмашуулха хэрэгтэ хэншье анхарнагүй. Зүгөөр һарадаа 150 үнеэнһээ үсөөн бэшые үрэжүүлһэн техник-үрэжүүлэгшэдтэ 84 түхэриг салин тогтоогдонхой. Теэд ажахын хүтэлбэрилэгшэд энэ гурим олон ушарта баримталдаггүй.

Мал искусственна аргаар үрэжүүлхэ Улаан-Үдын станциин директор нүхэр **Г. П. Тарасов** иимэрхүү баримтанууд тухай хэлэһэн байна. Станциин харьяата ажахынуудта үнеэдые үрэжүүлхэ 57 техник-үрэжүүлэгшэд бии. Тэдэнэрэй 30 процентнь жэл бүри һэлгэгдэжэ байдаг.

— Юрэдөө искусственна үрэжүүлгэ нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ анхарал һулараа гээшэ,— гэжэ нүхэр Тарасов үргэлжэлүүлбэ. — Ядахадаа хүдөө ажахын институдай һуралсалай программада малые искусственна аргаар үрэжүүлхэ хэрэгтэ тон бага саг хараалагданхай.

МЭРГЭЖЭЛТЭДЭЙ ХАРЮУСАЛГА, ҮҮРГЭ ТУХАЙ

Ветеринарна врачнуудай, зоотехнигүүдэй хоорондо үнинһөө хойшо тоосолдоон гарадаг байһан. Энэ тоосолдоон үе үе болоод бүришье гарадаг. Иимэ тоосолдоон хоёр ушарта гарадаг: нэгэдэхеэр, алдар солоёо хубаалдаха болоходоо; хоёрдохёор, харюусалгаяа тодорхойлхо дээрээ. Теэд республикын энэ зүблөөн дээрэ алдар солоёо хубаалдаха тухай хэлсээ бэшэ, харин колхоз болон совхозуудай, управленинүүд болон лечебницүүдэй зоотехнигүүд, ветеринарна хүдэлмэрилэгшэдэй мал үсхэбэрилхэ хэрэгые муугаар эмхидхэһэнэй түлөө харюусаха тушаа хөөрэлдөөн гараа.

Урдынгаа «тоосолдоо» мартажа, нийтын малай үсхэбэрилгые гуримшуулха хэрэгтэ зоотехнигүүд болон ветеринарнууд хүсэеэ нэгэдхэжэ ажаллаха саг ерээ!—гэжэ зүблөөн дээрэ үгэ хэлэһэн мэргэжэлтэд мэдэрһэн байна. Зарим зоотехнигүүд, ветеринарнууд малые искусственна аргаар үрэжүүлхэ хүдэлмэриие эмхидхэхээ орой болишоо, малай һубайрһанай түлөө һэшхэлэйшье талаар, материальна талааршье харюусахаяа болишоо гэжэ үгэ хэлэгшэд тэмдэглэбэ. Энээнһээ боложо колхоз, совхозууд жэл бүри ехэ гарза гайда ороно бшуу. Энээн тушаа Эрхирэгэй совхозой директор нүхэр **Б. Нимаев** иигэжэ хэлээ:

— Манай совхоздо мал ажалай талаар 15 мэргэжэлтэд—зоотехнигүүд, ветеринарна врачнууд бии. Тэдэнэй дунда гурбаниинь лэ үнеэдэй хээлитэй болоһые тодорхойлжо шадаха юм. Тиимэһээ үнеэдэй хээлитэй болоһые шалгахын тула мэргэжэлтэдые гаднаһаа залаха баатай болодоно.

Улаан-Үдын үйлэдбэриин управлениин «Улаан-Оронго», «Коммунизм» колхозуудай мэргэжэлтэдэй ажал хэрэгтээ харюусалгагүйгөөр хандадаг тухай зүблөөн дээрэ хэлсэгдээ. Эдэ ажахынуудта мүнөө хүрэтэр бэдэрдэг хусануудынь хүшэ абаагүй, үбшэнүүдыень ветеринарнууд эмшэлнэгүй, тэдэниие һайнаар эдеэлүүлхэ, харууһалха хэрэгтэ зоотехнигүүд анхарнагүй.

— Үнгэрэгшэ жэлдэ управлениин ажахынуудта 2000 тугал, 12 мянган хурьгад дутуу абтаа,—гэжэ Улаан-Үдын управлениин главна зоотехник нүхэр **В. А. Черниговский** хэлэбэ. Энээндэ хэн зэмэтэйб? Нэн түрүүн бидэнэр — колхоз, совхозуудай, управлениин мэргэжэлтэд зэмэтэйбди. Маанадай дунда өөрынгөө үүргэ дүүргэдэггүй, ядахадаа фермэ дээрээ зоотехническэ тоо бүридхэл зүбөөр табижа шадаагүй, үнеэдэй үрэжүүлэгдэһэн, тугаллаһан тухай нарин нягтаар бүридхэдэггүй мэргэжэлтэд бии. Управлениин мэргэжэлтэд үйлэдбэридэ түрүү дүй дүршэл, наукын туйлалтануудые нэбтэрүүлхэ талаар мууса оролдоно. Манай ажахынуудта шадабаритай бэрхэ техник-үрэжүүлэгшэд бии. Теэд тэдэнэрэй дүй дүршэлые олоной шадабари болгохо талаар мэргэжэлтэд һулаар тэмсэнэ.

— Зоотехнигүүд болон ветеринарна врачнууд мал үсхэбэрилхэ хэрэгые эмхидхэхэ уялгатай,—гээд үгэ хэлэгшэ үргэлжэлүүлнэ. — Энэ талаар мэргэжэлтэдэй үүргые дээшэлүүлхын тула бидэнэр искусственна үрэжүүлгын кампаниин үедэ мэргэжэлтэдээ ажахынуудаар хубаарилан табиһан, 8 ветеринарна врач болон зоотехнигүүдые техник-үрэжүүлэгшэдээр ажаллахаар хараалагдаһан байна.

Эрдэмэй туйлалтануудые нэбтэрүүлхэ талаар зүблөөн дээрэ мал ажалай мэргэжэлтэдтэ ехэ эрилтэ табигдаа. Малые эхирлүүлхэ, олон түл абаха талаар манай республика дотор профессор В. Я. Сустинэй зохёон гаргаһан арга тон багаар хэрэглэгдэнэ. Зүгөөр энээниие манай ороной бусад областьнуудта, арадай демократиин оронуудта хэрэглэдэг болонхой.

Малай тоо толгой олошоруулха хүдэлмэриие зүбөөр эмхидхэхэ талаар колхоз, совхозуудта туһаламжа хүргэхэ талаар Буряадай хүдөө ажахын институдай, научно-шэнжэлэлгын комплексно институдай болон республикын туршалгын станциин эрдэмтэдтэ мүн лэ ехэ эрилтэ табигдаба.

МҮНӨӨ САГАЙ ЭРИЛТЭ ХАНГАХААР АЖАЛЛАХА

Мал искусственна аргаар үрэжүүлхэ гүрэнэй станцинууд тон муугаар ажаллана, мүнөө үе сагта урдаа табигдаһан зорилгонуудаа тэдэнэр бэелүүлжэ шаданагүй гэжэ үгэ хэлэһэн хүн бүхэн тэмдэглэһэн байна.

(Түгэсхэлынь 2-дохи нюуртa)

25 жэлдэ техник-үрэжүүлэгшээр ажаллажа байһан Санжима Будаевна Очирова жэл бүри һайн амжалта туйлана. Үнгэрэгшэ жэлдэ тэрэнэй ажалладаг һаалиин фермын 100 үнеэн бүриһөө 103 тугал абтаһан байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Баргажанай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой техник-үрэжүүлэгшэ С. Б. Очирова.

Б. ГЫЛЫКОВЭЙ фото.

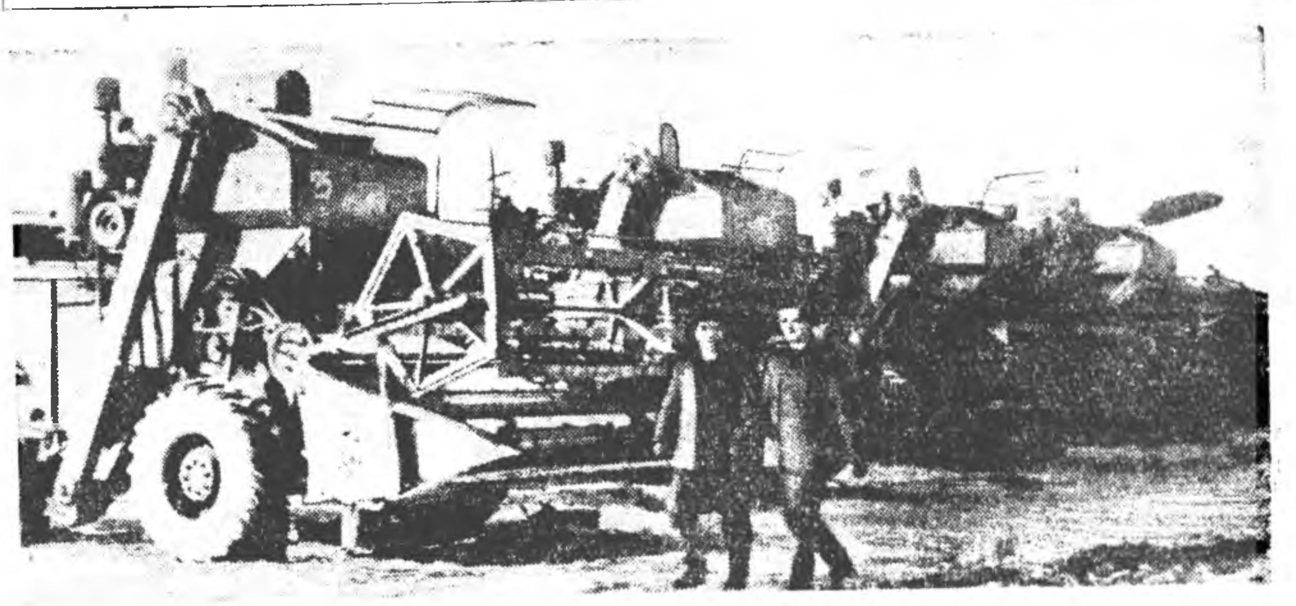

Мүнөө жэлдэ Кабанскын үйлэдбэриин управлениин Шергинскэ совхозой механизаторнууд баян ургасаяа богони болзор соо хуряажа абахаар түгэс бэлэн болонхой. Зураг дээрэ: тус совхоздо заһабарилагдаад, бэлэн болоһон «СК-3» комбайнууд.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

АЖАЛНАЙ ТҮРГЭНДӨӨ ОРОО ДАА

● Колхоз бүхыдөө 26 мянган центнер үбһэ һүрилжэ, түсэбөө 70 процентдэ хүргөө. ● Августын 15 болотор үбһэ хуряалгаяа дүүргэхэнь.

Тээстэнэй тэнсэлгүй халуун үдэрнүүдтэшье колхозоймнай сабшалан дээрэ эршэтэ шанга ажал нэгэшье замхаагүй. Механизаторнууд, гар хажуурнад, тармалгашад, һүрилэгшэд наратай сэлмэг үдэрнүүдые һамбаашалан, шадаал һаа ехэ үбһэ абажа урдихын тула тон габшагайгаар хүдэлөө.

Энэ жэлдэ манай Бэшүүрэй «Рассвет» артелиинхид бүхыдөө 1368 гектарай ногоо сабшажа, 25 мянган центнер үбһэ хуряаха түсэб табинхай. Ондоогоор хэлэбэл, нёдондонойхиһоо арбаад мянган центнерээр ехэ үбһэ соможо абаха зорилготойбди. Энэ хадаа бүхы адууһа малдамнай жэл соо бардам хүрөөд, үшөө үлүү гарахаар бүдүүн тэжээл болоно.

Зай, мүнөө үбһэ хуряалга хэр зэргэ урагшатай ябанаб гэжэ һонирхобол иимэ. Августын 6-най мэдээгээр колхозоймнай бүхы бригада, звенонуудта хамта дээрээ 950 гаран гектар сабшалангай ногоон унагаагдаад, тэрэнэй үбһэниинь хуу шахуу һүрилэгдэжэ абтаад байна. Бүхыдөө 16 мянга гаран центнер шэмэтэй һайн үбһэн һүри болгогдонхой һууна. Үдэр бүри дунда зэргэдээ 500—550 центнер үбһэн һүрилэгдэнэ. Харин нёдондо эгээл энэ үедэ миил таба-зургаа мянган центнер үбһэ монсогойлжо абаад байгаа һэмди.

Нэгэ үгөөр хэлэбэл, бүхы үбһэнэйнгөө лаб 70 процентые бэлэдхэжэ абаба гээшэбди. Гадна байгша ондо үбһэндэ ороһоорнай хура бороогүй байжа, тэжээл тон һайн шанартайгаар абтаа гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Нигээд хэдэхэн хоногой досоо тээ бүхы сабшалангайнгаа ногоо сабшажа дүүргээд, августын 15 болотор түсэбөөр хараалагдаһан үбһэеэ сүм хуряажа абахабди. Юрэдөө тэжээл бэлэдхэлгын хүдэлмэри түргэндөө ороо даа.

Артелиин правлени, партийна организаци мүрысөөнэй дүн гаргажа, үбһэ хуряалга дээрэ түрүүшын үдэрһөө эрхимээр хүдэлһэн бригада, звенонуудта хэдэ дахин Улаан туг, мүнгэн шанда барюулаа. Жэшээлхэдэ, Григорий Савельевэй хүтэлбэрилдэг тракторна бригадынхид мүрысөөндэ ходо эрхимлэжэ, хамта 150 түхэриг мүнгэн шанда хүртөө. Эндэ үбһэ сабшалга, хуряалга дээрэшье хүдэлхэдөө трактористнар Д. Васильев, А. Утенков гэгшэд үдэрэйнгөө даалгабари хоёл 1,5—2 дахин үлүүлэн дүүргэдэг юм.

Үбһэшэдэй дунда «Үбгэн баабай Щукарь» гэжэ алдаршаһан ажалша бэрхэ, хүхюун зугаашан зантай, 72 наһатай Николай Иванович Щукреев үбгэн магтаалтай һайнаар хүдэлнэ. Тэрэ үбһэшэдэй хажуурые һайнаар сохижо, дабтажа үгэхэһөө гадна, өөрөө үбһэ сабшахадаа үдэр бүриингөө даалгабари 120—130 процент дүүргэнэ.

Таряа хуряалгада жэгдэржэ орохо болотор бүхы сабшалангайнгаа ногоо хуу сабшажа, хуряажа абахабди. Тиигээд олонхи машина техникэ, хүн зоноо ургаса хуряалга, силос даралгада табиха аргатай болохомнай. Тиихэдэ хонишод, малшадһаа бүридэһэн звенонууд намар хожом болотор сабшалангай тоодо ородоггүй элдэб жалга жаама, бургааһа шугы, ой модоной заха үзүүрэй ногоо дууһыень сабшажа абаха юм. Мүнөө нэмэжэ бэлэдхэгдэһэн центнершье үбһэн үбэлдөө олдоошогүй ехэ тэжээл байха бшуу.

М. САВЕЛЬЕВ,
колхозой гэшүүн.

Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлени.

Пунктнууд хүдэлжэ эхилээ

НЭГЭШЬЕ ХОНИН ҺУБАЙРХАГҮЙ

Энэ жэлдэ Баргажанай управлениин XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхоздо хонидойнь тоо нилээд олошороо, нооһон ехээр абтаа. Хонишодой олонхинь һайнаар ажаллажа байна.

Колхозой түрүү хонишон Радна Табханаевич Гармаевай даадаг бригадынхид үбэлэй түл олоор абажа, 100 эхэ хонин бүриһөө 100 хурьга түлжүүлээ. Мүн нооһо абалгаар түсэбөө дүүргэнхэй. Хонин бүриһөө 3,3 килограммай орондо 3 килограмм 800 грамм нооһо хайшалаа. Үнинэй хонишон Лама Борисов нэгэшье хони һубайруулангүйгөөр хурьгалуулжа шадаа. Ахалагша хонишод Сайгади Буянтуев, Цыцыг Буянтуева гэгшэд мүн лэ һайнаар ажаллаа юм. Эдэнэр абаһан хурьгадаа гарзада оруулангүйгөөр түлжүүлжэ, эхэнүүдһээ амяарлагдаха үедэнь тус тустань 16—17 килограмм шэгнүүртэй болгоо бшуу.

Имагтал эхэ хонид искусственна аргаар үрэжүүлэгдэжэ, һайнаар харууһалагдажа байһанай ашаар түл олоор абтана ха юм. Эгээл тиимэһээ тус колхозой хонишод энэ шухала хүдэлмэриие бэлэдхэлтэйгээр угтаха, нэгэшье хониёо һубайруулангүйгөөр түлжүүлхэ зорилго табинхай.

Энэ жэлдэ бүхыдөө 10 мянган эхэ хонид, түлгэнүүд үрэжүүлэгдэхэ юм. Мүнөө 18 отара дээрэ үрэжүүлгын пунктнууд бэлэдхэгдээд, хүдэлжэ эхилээ. Олон хонишод тусхай курсада ябажа, техник-үрэжүүлэгшын мэргэжэлдэ һургагданхай. Гадна мүнөө жэлдэ бэдэрдэг хусанууд һайнаар харууһалагдажа, тобир тарган болгогдоо. Колхозой дүршэлтэй малшад Р. Ринчино И. Ринчинова хоёр хусануудые зүлгэ ногоотой газараар һайса бэлшээн таргалуулһан байха юм.

Һаяхан эндэ хонишодой суглаан үнгэргэгдэбэ. Колхозой правлени, партийна комитет үрэжүүлгын үедэ хонишодой ямар хүдэлмэри ябуулха тушаа тодорхой зорилгонуудые табяа. XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхозойхид эхэ хонидые 40—45 үдэрэй туршада үрэжүүлхээр хараалаа.

Г. БАДМАЕВ,
Баргажанай аймаган Уланай сомсоведэн гүйсэдкомой түрүүлэгшэ.

Нүхэр Н. С. Хрущев Ростовско область ерэбэ

ЗИМОВНИКИ (Ростовско область), августын 6. (Пресс-группа).

КПСС-эй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр Н. С. Хрущев орон дотор аяншалгаяа үргэлжэлүүлэн, мүнөөдэр Ростовско областиин Зимовниковско үйлэдбэриин управленидэ ерэбэ.

Н. С. Хрущев үдын урда тээ Зимовниковско адуу үдхэдэг № 163 заводой ажахытай танилсаа. Тэрээнтэй хамта КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй гэшүүндэ кандидат Л. Н. Ефремов, КПСС-эй ЦК-гай секретарь В. И. Поляков эндэ ерэлсээ. Тэрэшэлэн партиин Ростовско хүдөөгэй обкомой нэгэдэхи секретарь В. В. Скрябин, хүдөөгэй облгүйсэдкомой түрүүлэгшэ И. И. Заметин, Хойто Кавказай совнархозой түрүүлэгшэ В. А. Иванов гэгшэд мүн лэ эндэ ерэһэн байна.

Адуу үсхэбэрилдэг заводой директор Г. Л. Рындин һүүлэй жэлнүүдтэ ажахыдань болоһон ехэ хубилалтанууд тухай хөөрэбэ. Һаяшаг бологор үрмэдэһэ хилганын ургадаг байһан эндэхи тала дайдада мүнөө шэниисын далай долгилжо, кукурузын набша надхажа байдаг болонхой. Жэл бүри баян ургаса абтана. Мүнөө жэл гүрэндөө 2 миллион пүүд шахуу ороохо таряа тушаахань. Мал ажал хүгжөөлгын талааршье ехэ амжалта туйлагдаа.

Н. С. Хрущев энэ ажахын хонишодтой, гуртоправуудтай, механизаторнуудтай хөөрэлдэһэн, үхэр хайшан гэжэ шахадаг байһыень, тэжээл элбэгжүүлхэ асуудалнуудые, үйлэдбэриинь һалбаринуудай саашадаа хүгжэхэ арга боломжонуудые һонирхоһон байна.

Тус ажахын поли дээрэ һолоомо үйрүүлдэг ба нягтаруулдаг түхеэрэлгэтэй комбайнай агрегат туршагдажа байнхай. Таганрогско комбайнай заводой ГСКБ-гай ахамад конструктор, Ленинскэ шангай лауреат Х. И. Изаксон өөрынгөө зохёоһон, һолоомо хуряаха шэнэ арга тухай хөөрэжэ үгөө. Н. С. Хрущев тэрэ агрегадай хүдэлхые адаглан хараба.

Н. С. Хрущев ажахын хүдэлмэрилэгшэдтэй уулзажа дүүргээд, амжалтатай һайнаар ажаллажа байһанайнь түлөө хүдэлмэришэдэй коллективтэ, партийна организацида, директор Г. Л. Рындиндэ, мэргэжэлтэдтэ баяр баясхалан хүргөөд, ажал хүдэлмэридөө, таряалан болон мал ажалаа саашадань хүгжөөхын түлөө тэмсэлдээ шэнэ амжалта туйлахыень хүсэбэ.

США-гай ЭЭЭРХЭГ ТҮРИМХЭЙ ЯБУУЛГЫЕ ЗОГСООЛГОХО!

Тонкинска заливта США-гай ээрхэг түримхэй ябуулга хэһэнһээ уламжалан, Зүүн-Урда Азидахи байдалай шангадаһан тухай мэдээсэл совет улад зоной дунда ехэ сошордол үүсхээ. Вьетнамай Демократическа Республикада США-гай авиациин хорото добтолгонуудые хэжэ, амгалан байдалда аюул тохёолдуулжа байһыень эб найрамдалай тала баридаг совет хүнүүд эрид баруушаана.

Зүүн-Урда Азидахи арадуудай хэрэгтэ США-гай хамаархажа байһан ябадалые эб найрамдалай тала баригша совет хүнүүд бүхы дэлхэйн эб найрамдалай тала баригшадтай хамтадаа эрид шууд буруушаана. Урда Вьетнамдахи «хорото муухай дайн байлдаанай» болюулагдахые хүсэжэ байһанаа мэдүүлнэ.

Дайнай ябуулгые Вьетнамай Демократическа Республикада тараан һужэрөөхэ гэһэн американска ээрхэг түримхэй бүлэгүүдэй, Урда Вьетнамдахи хүлһэншэдэйнь саг үргэлжэ урьалдаг ябадал, мүн Зүүн-Урда Азида США-гай сэрэгэй ехэ хүсэнүүдэй сугларуулагдажа байһан ушар энэ нютагта ажаһуудаг арадуудай амгалан байдалда ехэ аюул тохёолдуулна.

Вьетнамай Демократическа Республикада эсэргүү США-гай ээрхэг түримхэй ябуулгые зогсоохо, Зүүн-Урда Азиин арадуудай хэрэгүүдтэ Америкын зүгһөө хамаархалгые болюулха, энэ райондо бата бэхи эб найрамдал хангаха эрилтэ эб найрамдалай тала баригша совет хүнүүд табина.

ЭБ НАЙРАМДАЛ ХАМГААЛХА СОВЕТСКЭ КОМИТЕТ.

АГИТАТОРТА ТУҺАЛАМЖА

ПАРТИИН ЭГЭЭЛ ДЭЭДЭ ҮГ ЗОРИЛГО

Манай Коммунис партиин хорин хоёрдохи съездын баталан абаһан КПСС-эй Программа совет арадай энхэ байдал һайжаруулха бүхэдэлхэйн-түүхэтэ асари ехэ түсэб хараалаанхай. **«Совет арад алишье талаараа хүгжэнги, түгэс хүсэтэй экономико баатарлиг ажалаараа байгуулаа,** —гэжэ партиин Программа соо онсолон тэмдэглэгдэнэ.— **Бүхы хүн зоной: хүдэлмэришэд, таряашад, интеллигенциин һуудал байдалые түргэнөөр һайжаруулха али бүхы арга боломжо мүнөө бии. Капитализмын ямаршье оронойхидо орходоо эгээл эрхим һайн байдал Советскэ Союзда бии болгохо гэһэн бүхэдэлхэйн-түүхэтэ зорилго КПСС табина».**

Энэ зорилго хадаа ажалшадай хэһэн ажалай хэмжээн, шанарайнь зэргээр үгтэдэг хубиин түлбэриие дээшэлүүлхэтэеэ хамта розничю сэнгүүдые доошолуулһанай, хүн зонһоо абтадаг алба налогые болюулһанай, мүн хэһэн ажалайнь хэмжээн болон шанарһаа дулдыдуулангүйгөөр, ондоогоор хэлэхэдэ, түлөөһэгүйгөөр обществын гэшүүдэй эрилтэ хэрэглэмжые хангаха зорилготой ниитын фонднуудые (һуралсал, эмнэлгэ, пенсионно тэдхэмжэ, үхибүүдэй эмхи зургаануудта хүүгэдые байлгалта, түлөөһэгүй коммунальна хангалгада оролто гэхэ мэтэ) үргэдхэһэнэй ашаар дүүргэгдэхэ гэжэ түрэл партимнай заагаа һэн.

Арад зоной һуудал байдал һайжаруулхын тула партиин хараалһан зорилгонууд хадаа мүнөө үеын эрдэм наука болон техникын үндэһэ һуури дээрэ манай ороной үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые түргэнөөр хүгжөөжэ, ажалай бүтээсые бүри дээшэлүүлжэ, имагтал совет арадай зохёон байгуулахы эршэтэ ажалаар амжалтатай һайнаар бэелүүлэгдэжэ байна.

Һаяхан үнгэрһэн СССР-эй Верховно Советэй сесси үргэн далайсатайгаар коммунизм байгуулгын гайхамшагта аша үрэнүүдэй нэгэниинь болохо арад зоной энхэ байдал һайжаруулха талаар КПСС-эй Программые бэелүүлхэ хэмжээ ябуулганууд тухай асуудалые зүбшэн хэлсээ. Тиигэжэ манай бүгэдэ арадай социалис гүрэнэй эгээл дээдэ зургаан колхозни гуудые пенси болон тэдхэмжээр хангаха, арадай гэгээрэлэй, элүүрые хамгаалгын, гэр байрын-коммунальна ажахын, худалдаа наймаанай болон ниитын эдеэ хоолой, хүн зоной эрилтэ хэрэглэмжэ хангалгын бусад һалбаринуудай хүдэлмэрилэгшэдэй салин дээшэлүүлхэ тухай Хуули баталан абаа. Энэ гүрэн түрын угаа ехэ удха шанартай хэмжээ ябуулга хадаа манай Совет орон дотор үргэн ниитэ ажалшадай улам ургажа байгаа эд хэрэгсэлэй болон соёлой хэрэглэмжые үнэхөөрөө гүйсэд дүүрэнээр хангаха хэрэгтэ Коммунис партиин, Советскэ правительствын саг үргэлжэ халуун анхарал хандуулжа байһаниие эли тодоор гэршэлнэ.

Коммунис партиингаа сэсэн мэргэн хүтэлбэри доро совет арад партиин XXII съездһээ хойшо үнгэрһэн гурбан жэл шахуу болзор соо социалис Эхэ оронойнтоо хүсэн түгэс экономикые дам саашань түргэнөөр хүгжөөжэ, коммунизмын материально-техническэ үндэһэ һуури байгуулжа байна. Манай орон дотор арадай ажахые хүгжөөлгын долоон жэлэй түсэб (1959—1965 онууд) амжалтатайгаар бэелүүлэгдэнэ. Тусхайлан хэлэбэл, энэ түсэбөөр үнгэрэгшэ табан жэл соо промышленностиин продукци гаргалга 51 процентээр дээшэлүүлхээр хараалагдаһан аад, харин 58 процентээр дээшэлүүлэгдээ. Энэ жэлэй түрүүшын зургаа һарын түсэб 103 процент дүүргэгдээ. Гансахан энэ жэшээ хадаа түүхэтэ долоон жэлэй түсэбэй болзорһоонь урид дүүргэгдэхэ байһые харуулна.

Коммунизмын материально-техническэ үндэһэ һуури байгуулхын түлөө дэлгэрһэн бүгэдэ арадай тэмсэл Советскэ Союзай арадуудай хоорондохи хани барисаа бүри бэхижүүлнэ, коммунис байгуулалтын ниитэ хэрэгтэ республика бүхэнэй оруулдаг хубитые улам нэмээнэ. Жэшээ болгон, манай Буряадай автономито республикые абаад үзэе. Байгша 1964 оной түрүүшын хахад жэл соо промышленностиин валова продукци гаргаха түсэб 103 процент дүүргэгдэжэ, үнгэрэгшэ жэлэй энэ үеынхидэ орходоо 11 процент үлүү ехэ продукци үгтөө. Хахад жэлэйнгээ түсэб «Татарский ключ» гэжэ карьер 112 процент, Галуута нуурай шахтоуправлени—110, Улаан-Үдын шэлэй завод—106, локомотив-вагон заһабарилгын завод 105 процент дүүргэһэн байна. Мүн республикамнай гүрэндэ мал ажалай продукци тушаалгаар хахад жэлэйнгээ түсэб амжалтатайгаар дүүргээ. Иигэжэ совет республикануудай олон үндэһэ яһанай хүн зон бүгэдөөрэн эбтэй эетэйгээр, нэгэн адли хүсэл эрмэлзэлгэтэйгээр нэгэ бүлэ болон нэгэдэн ажаллажа, коммунизмын гэрэлтэ һайхан ордон бодхоохо, арад зоной энхэ байдал улам саашань һайжаруулха талаар партиин түсэб дүүргэхын түлөө тэмсэлдэ эдэбхитэйгээр хабаададалсана.

Коммунизмын материально-техническэ үндэһэ һуури хорин жэлэй туршада байгуулха гэһэн гол экономическа зорилгоёо шиидхэхын тула бүхы совет арадай эршэ хүсые элсүүлжэ байхадаа, манай парти арад зонойнгоо энхэ байдал һайжаруулха, эрдэм һургуулиинь болон соёл культурыень дээшэлүүлхэ хэрэгтэ угаа ехэ анхарал оролдолго табина. Арад зоной һуудал байдал һайжаруулха талаар илангаяа һүүлшын жэлнүүдтэ тон ехэ юумэн хэгдээ. СССР-эй национальна доход үнгэрэгшэ арбан жэлэй туршада 2,3 дахин, харин хүн бүхэндэ хүртэсын талаар абабал, 93 процентээр нэмээ. Энээнэй ашаар бүхы хүдэлмэришэдэй, колхознигуудай, алба хаагшадай бодото олзо доходынь ажал хэдэг хүн бүхэндэ хүртэсын талаар абабал, үнгэрэгшэ арбан жэл соо 61 процентээр ехэ болоһон байна.

Арад зоной ажаһуудалай улам һайжаржа байһан тухай түлөөһэгүйгөөр обществын гэшүүдэй эрилтэ хэрэглэмжые хангадаг ниитын фонднуудай жэл бүри ургажа, ургадажа байһан баримта харуулна. Үнгэрэгшэ 1963 ондо ниитын фонд 34,5 миллиард түхэриг хүрэтэр, харин 1953 онойхитой сасуулбал, хоёрһоо үлүү дахин ехэ болоо. Мүнөө үедэ ниитын фонднуудай гаргашаар түлөөһэгүй һуралсал, медицинскэ туһаламжа хүн бүхэндэ үзүүлэгдэнэ. 26 миллион гаран хүндэ пенси түлэгдэнэ, хүдэлмэри хэдэг хүн бүхэндэ амаралтын мүнгэн, мүн саг зуура ажал хэжэ шадахаяа болиходонь тэдхэмжэ үгтэнэ. Мүн табан миллион хахад һурагшад стипенди абана, али түлөөһэгүй хамтын байрада байна. Хори гара миллион зон жэл бүри санаторинуудта, амаралтын гэрнүүдтэ болон пионерэй лагерьнуудта амарна, арба гара миллион хүүгэд саадууд болон яслинуудта хүмүүжүүлэгдэнэ. Зургаа миллион шахуу олон хүүгэдтэй ба ганса бэе эхэнэрнүүд гүрэнэй тэдхэмжэ абадаг. Иигэжэ арад зоной хэрэглэмжэ хангаха хэрэгтэ ниитын фонднууд тон ехэ һуури эзэлнэ.

Совет арадай һуудал байдалые саашадань һайжаруулха айхабтар шухала асуудал—ажалшадые болбосон түхэлтэй гэр байраар хангаха хэрэгтэ парти саг үргэлжэ халуун анхарал табина. Үнгэрэгшэ арбан жэл соо городууд болон хүдэлмэришэдэй тосхонуудта 17 гара миллион, хүдөө нютагуудта 6 миллион шахуу гэрнүүд баригдажа, 108 миллион хүн зон шэнэ байрада ороһон, гэр байраяа һайжаруулһан байна. Гансахан нёдондо жэлдэ 77 миллион дүрбэлжэн метр гэр байра баригдаа. Энэ хадаа найман Харьков шэнги, али Минск шэнги 14 городуудай гэр байрануудтай адли юм. Мүнөө үедэ СССР-тэ мянган хүн бүхэн дээрэ абаад үзэбэл, США болон Францида орходоо хоёр дахин ехэ, Англи гү, али Италида орходоо хоёр хахад дахин ехэ гэр байра баригдана. Тиигэжэ Советскэ Союз гэр байра барилгын талаар дэлхэйн томо гүрэнүүдэй дунда эгээл түрүү һуури эзэлнэ.

Эли тодо эдэ баримтанууд болон жэшээнүүд хадаа арад зоной энхэ байдалые һайжаруулха талаар партиин Программын манай орон дотор амжалтатайгаар бэелүүлэгдэжэ байһые гэршэлнэ бшуу. **«Экономикоёо хүгжөөлгэ, арад зоной һуудал байдалые һайжаруулга хадаа бидэндэ эгээл шухала, эгээл һонирхолтой политика, үзэл суртал болоно»** гэжэ Н. С. Хрущев СССР-эй Верховно Советэй үнгэрэгшэ сесси дээрэ хэһэн элидхэл соогоо хэлээ.

Коммунизм байгуулха үедэ хүн зониие материальна талаарнь урмашуулха гол ёһондо тушаглахэ юм гэжэ В. И. Ленинэй хэлэһэн заабариие партимнай хүтэлбэри болгон, арадай гэгээрэлэй, элүүрые хамгаалгын, гэр байрын болон коммунальна ажахын, худалдаа наймаанай, ниитын эдеэ хоолой, хүн зоной эрилтэ хэрэглэмжэ хангалгын бусад һалбаринуудай хүдэлмэрилэгшэдэй ажалай түлөөһэ дээшэлүүлхэ тухай тон шухала социально-экономическа, политическэ удха шанартай дэлгэрэнгы хэмжээ ябуулга хараалаа. Верховно Советэй баталан абаһан шэнэ Хуулиин ёһоор ажалай шэнэ түлөөһэндэ 18 миллион гаран хүн гэхэ гү, али бүхы хүдэлмэришэд, алба хаагшадай дүрбэнэйнь нэгэ хуби оруулагдаха юм. Тэдэнэрэй салингынь дунда зэргээр 21 процентээр дээшэлхэнь.

СССР-эй Верховно Советэй сесси гүрэн түрын энэ шухала хэмжээ ябуулгые бэелүүлхэ саг болзорынь тодорхойлоо. Советскэ интеллигенциин олон тоото хубиинь болохо багшанарай, врачнуудай, арадай гэгээрэлэй болон элүүрые хамгаалгын эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдэй ажалай түлөөһэн энэ жэлэй туршада горитойгоор дээшэлүүлэгдэхэ юм. Харин ерэхэ 1965 ондо гэр байрын—коммунальна ажахын, худалдаа наймаанай, ниитын эдеэ хоолой, соёл гэгээрэлэй эмхи зургаанудай, хүн зоной хэрэглэмжэ хангадаг бусад һалбаринуудай хүдэлмэрилэгшэдэй ажалай түлөөһэн дээшэлүүлхээр хараалагданхай.

Энэ хадаа арад зоной энхэ байдалые һайжаруулха талаар партиин Программаар хараалагдаһан удаалхи шухала хэмжээ ябуулга болоно. Иигэжэ Коммунис партимнай совет арадай улам ургажа байгаа эдлэл хэрэгсэлэй, соёлой хэрэглэмжые али бүхы талаһаань дүүрэнээр хангалгын ульгэр жэшээ бүхы дэлхэйн [illegible] харуулна.

Бүхы хүн зонойнгоо һуудал байдал улам һайжаруулха арга боломжонуудые Советскэ Союзай Коммунис партиин дүүрэнээр хэрэглэһэнэй ашаар партиин XXII съездын хараалһан хэмжээ ябуулгануудай бодото ашаурые мүнөө совет арад үнэхөөрөө хаража, эдлэжэ байна. Үргэн далайсатайгаар коммунизм байгуулгын үедэ совет арадай ажабайдал һайжаруулха бүхэдэлхэйн-түүхэтэ удха шанартай түсэб амжалтатайгаар бэелүүлэгдэжэ байна.

Б. ДОНДОКОВ,
түүхын эрдэмэй кандидат.

Хэн ажалаараа шалгарнаб?

АДУУЛГАШАН, ШИНИИ АНХАРХА ХЭРЭГ!

Адуулгашан! Энэ хүн һүрэг малаа туугаад, зүлгэ ногоон дээгүүр адуулжа ябана. Зоригтой хүн. Арба гаран жэлдэ мал адуулжа ябаһан дуршэлтэй хүн. Холо ойрые мэдэхэгүй даа, ёһотойл хаба шадалаа харуулһан, халуун шулуу долёоһон. Зунай ааяма халуун, аадар бороотойшье үдэрнүүд ажалдань һаалта хэнэгүй. Тэрэнэй һанахал юумэниинь: ногооной үндэр, бэлшээриин һайн!

Мартагшагүйб. Хэдэн жэл үнгэрөөлөб даа, Дондок Бимбаевичтай уулзаһаарни: **«малай тарган—адуулганһаа»** гэжэ хөөрэжэ байгаа бэлэй. Бури тиихэдэ хашарагуудайнь шэгнүүр зунай бэлшээриин үедэ хоног бүриин мянган граммаар нэмээгдэдэг байгаа һэн. Заримдаа 1500 граммшье болоо. Толгой бүриин эдыгээр нэмэхэ гээшэ юунэй хүсэн бэ? Адуулгын, бэлшээриин хүсэн! Дондок Бимбаевичһаа асуугаа һаа, энэ үгые дахин дабтаха байха. Үбэлэй сагта, хабартаа малые ганса бэлшээридэ тарталуулхагүйш. Харин ногооной шэмэтэй шүүһэтэй сагта һайнаар адуулагдаһан мал һайса таргалдаг ха юм. Зунай, намарай бэлшээриин хабада таргаяа хүсөөжэ абаһан мал үбэлжэлгын үедэ туража зүдэрэнгүйгөөр ондо ородог. Мал адуулгын энэ гуримые нүхэр Бимбаев мэдэхэ болоһоор униинэй.

Дондок Бимбаевич мүнөө жэлдэ ямараар хүдэлнэ хаб? «Эрдэм» совхозой Хүсөөтын отделениин эрхилэгшэ Эрдэни Базарович Базаровтай хөөрэлдэхэдэмнай:

— Июль һара... 65 центнер! — гэһэн харюу үгэбэ.

Яруунын совхозой хонишон Эрдэни Дашиев социалис мүрысөөндэ оролсожо, ажалдаа һайн амжалтануудые түйлаа. Тэрэ байгша ондо 100 эхэ хонин бүриһөө 92 хурьга абаад түлжүүлжэ байнхай. Хонишон Базаржап Имихелов мүн лэ һайнаар ажаллажа, социалис мүрысөөнэй дүнгүүдээр ажахы доторoo хоёрдохи һуури эзэлээ. Эдэ хоёр уулзахадаа ажал хүдэлмэри тухайгаа аятай һайнаар хөөрэлдэдэг, бэе бэедээ туһалдаг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: совхозой хонишод Б. Имихелов (зүүн гарһаа) Э. Дашиев хоёр хөөрэлдэжэ һууна. Тэдэнэй хөөрэлдөө бишыхан Самбу Имихелов һонирхолтойгоор шагнана.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

Энэл адуулгашамнай мүрысөөндэ илаһан байба ха юм даа. Нүхэр Бимбаевай даадаг гүүртэдэ 160 бүрүү, хашарагууд харууһалагдана. Отделениингээ түб тосхонһоо арба гаран модоной Олон-Шэбэр гэжэ газарта байрладаг. **Үнгэрһэн һара соо бүхы малынь 65 центнерээр гэхэ гү, али толгой бүринь сүүдхэдээ 1240 граммаар нэмээгдээ.** Баһал адуулгын хүсөөр энэ амжалта түйлагдаал даа.

Адуулгашан хүн сог залитайгаар хүдэлхэ ёһотой. Нүхэр Бимбаевта нимэ шанжа шанар бии. Залхуурхые мэдэхэгүй даа. Ажалдаа үүр сүүрээр гараха. Мал бэлшээхэдээ шадамар. Наратай халуун үдэрэй болоходо үдэшэ, үглөөнэй һэрюундэ хашарагуудынь хүдөөгэй бэлшээридэ адуулагдадаг. Үдэртөө ара модотой газараар, голой эрьеэр ябуулагдана. Тиихэдэ малынь үдэр бүри, үгышье һаа ногооной үргасатай байбал хэды хоноод, ойдо ондоо бэлшээридэ гаргагдана, голой хүйтэн уһаар үдэртөө хэдэ дахин уһалагдана. Имагтал малаа зүбөөр харууһалжа, үдэр һүнигүй адуулһанайнгаа ашаар нүхэр Бимбаевай даадаг гүүртынхид ехэ амжалта түйлажа, Мухар-Шэбэрэйнгээ управлени дотор шалгаран гараа.

100 үдэр 100 килограмм! Иимэ зорилго табяад ажаллажа байһан Хяагтын управлениин Пограничнa совхозой Ехэ-Нугын отделениин малшан Нурбо Банзаракцаев мүрысөөндэ шалгаран гараа. 138 толгой эмэ хашарагуудые хаража байдаг. Зунай ногоон дээрэ малаа үдэр һүнигүй тооной адуулжа, июль һара соо шэгнүүрынь 47 центнер 80 килограммаар ехэ гү, али **хашараг бүриин шэгнүүрые сүүдхэдээ 1179 граммаар нэмээжэ шадаа.** Энэмнай наһатай болоһон хүн, пенсидэ гараһан аад, ниитынгээ ажал хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, аша туһатайгаар хүдэлжэ байна. Мүнөө гүүртэнь Хуурай Хүнды гэжэ газарта байрладаг. Мүн түс совхозой мал адуулагшад **Николай Серебренников, Цындэн Ганжуров** гэгшэд бүрүү, хашарагуудаа ногоо элбэгтэй газараар адуулжа, үнгэрһэн һара соо түс бүриинь шэгнүүр 857—903 граммаар нэмээгээ.

Хорин управлениин Хүрбын совхозой 2-дохи отделениин малшан **Дулма Дарижапова** 108 хашараг даажа абаад, Бэлшэр гэжэ газарта адуулжа байнхай. Ажалдаа оролдосотойгоор хандадаг. Һүүлэг 5—6 жэлдэ мал ажалда хүдэлжэ, ажалай дуршэлтэй болонхой. Энэ жэлдэ нүхэр Дарижапова бүринье ехэ амжалта түйлаба. **Хэрбээ июнь һара соо харууһалдаг малаа хоног бүриин 710 граммаар нэмээһэн байбал, июль һара соо 1 килограмм 129 граммда хүргөө.** Задын «Мир» колхозой малшан **Баба Цырemпилов** һайнаар ажаллана. Тэрэ 122 эрэ хашараг даажа байдаг. Октябрь—ноябрь һара болотор тэдэнэйнгээ шэгнүүрые түс тустань **3,5—4 центнертэй** болгохо зорилготой.

Зунай бэлшээриин үедэ малаа һайса таргалуулжа байдаг хүнүүд бусад ондоо ажахынуудта олон байха. Эдэнэр өөһэдынгөө оролдосо үүсхэлээр ниитынгээ ажахыда олзо ехээр оруулна. Бодоошье үзэел даа. Нэгэ малшан 100 толгой үхэр мал хаража байгаад, зуун хоног соо тэдэ малайнгаа шэгнүүрые түс тустань 100 килограммаар нэмээжэ шадабал, хамта дээрээ 100 центнер мяха эдэһэн болоно. Энээниие дунда зэргээр центнерэй 90 түхэригөөр гаргахада, хамта 9 мянган түхэригэй олзо ажахыдаа оруулха бшуу. Тиихэдэ гүрэндэ тушаагдаха малые эрхим тарган болгоо һаа, энээнһээ үшөө ехэ олзо абтаха ха юм.

Мал адуулгын ямар удха шанартай байдагай нэгэ талань энээн дээрэһээ харагдана. Зүгөөр ондоо талыень абажа харахадашье болохо байна. Гансашье эбэртэ бодо мал бэшэ, мүн хонидые тобир тарган байлгабал, түл олоор түлжүүлхэ, нооһо ехээр абаха аргатайбди. Һаалиин үнеэдэй хүсэ шадалынь һайжаруулбал, һү һаали элбэгжэхэ жэшээтэй. Иимэл ха юм даа. Энэл даа, малшанай анхарха хэрэг!

Һайн жэшээнүүд хэдышье һайшаалтай. Оролдосотойгоор, үүсхэлтэйгээр ажаллажа байхадаа түрүү малшад жэшээтэ ажалаараа суурхана ха юм. Тэдэнэй һайн һайниие, түрүү онол аргануудые ажалдаа хэрэглэхэ гээшэ шухалын шухала.

Мүнөө интенсификациин шухала асуудалнуудай шиидхэгдэжэ байһан үе. Хүдөө ажахые хурдан түргэнөөр хүгжөөхын, продукци ехээр абадаг болохын, орон доторoo эдеэ хоолой зүйлнүүдые элбэгжүүлхын тулада бүхы арга боломжонуудай, тэрэ тоодо бэлшээриин газарай, ашаг үрэ ехэтэйгээр хэрэглэгдэхэ байһаниинь ойлгосотой. Тиимэһээ адуулгашан бүхэнэй гол анхарал энэ хэрэг шиидхэлгэдэ хандуулагдаха ёһотой.

ВЬЕТНАМАЙ АРАДАЙ АРМИИН КОМАНДОВАНИИН ТҮЛӨӨЛЭГШЫН ХЭҺЭН МЭДҮҮЛГЭ

ХАНОЙ, августын 5. (ТАСС). Вьетнамай мэдээсэлэй газарһаа иигэжэ дамжуулагдана:

Вьетнамай арадай армиин дээдэ командованиин түрүүлэгшэ Хойто Вьетнамай территориин уһанда Холбоото Штадуудай сэрэгэй онгосонуудай аюулта тухиралга хэжэ байһан тушаа үсэгэлдэр удэшэ иигэжэ мэдүүлээ: һүүлшын хоёр үдэр соо Америкын мэдээсэлэй газараархин «Мэддокс» гэжэ Америкын эсминецтэ Вьетнамай Демократическа Республикын сэрэгэй онгосонуудай «хуули бусаар добтолһон» тушаа шууяа тарана. Иимэ добтолго августын 2-то Хойто Вьетнамай эрье шадар болоһон хэбэртэйгээр тэдэнэр мэдээсэнэ.

Харин тиихэ зуураа, США-гай гүрэнэй департаментын түрүүлэгшэнь Вьетнамай арадай армиин дээдэ командованиин, мүн ДРВ-гэй гадаадын хэрэгүүдэй министерствын хэһэн мэдүүлгые эрид бурууршаана. Америкын сэрэгэй онгосонууд ДРВ-гэй территориин уһан соохи аралнуудые буудаа, мүн Лаосто байдаг Америкын самолёдууд Вьетнам—Лаосой хилэ шадархи Хойто Вьетнамай газар дээрэхи тосхонуудые бомбодоо гэжэ Вьетнамай арадай армиин дээдэ командованиин, ДРВ-гэй гадаадын хэрэгүүдэй министерствын мэдүүлгэ дотор хэлэгдэһэн байна.

Энээнтэй дашарамдуулан Вьетнамай арадай армиин дээдэ командованиин түрүүлэгшэ удаадахи мэдүүлгэ хэбэ:

Холбоото Штадуудай империалистнууд Урда Вьетнамда, мүн Камбоджодо, Лаосто эзэрхэг түримхэй, сэрэгэй тухиралгын политикаяа бэелүүлхэ зуураа, Номгон далайда байдаг өөһэдынгөө долоодохи флодые Зүүн Хитадай далайһаа эхилээд Сиамай тохой хүрэтэр хүсэеэ харуулха гэжэ далайда сэхэ хэрэглэхэһээ гадна, мүн энэ флодой онгосонуудые Вьетнамай Демократическа Республикын урдаһаа эсэргүү сэн Урда Вьетнамай дахуулнуудай хорото ябуулгануудые, дэлдэлэн тэмжэхэ зорилготойгоор хэрэглэһэн байха юм гэжэ Вьетнамай арад зон, мүн дэлхэйн бүхы ниитэ зон һайса [illegible].

Урда Вьетнамда хэгдэдэг эзэрхэг түримхэй дайгаа ургадхаһан зэбсэгтэ хүсэнүүдээ ехэ болгоһон ушарһаа Холбоото Штадуудай империалистнууд, тэдэнэй дахуулнууд Урда Вьетнамда ехэхэн шахардуу байдалда оронхой. Иимэ муу байдалһаа гарахын тула тэдэ империалистнууд болон дахуулнуудынь дайн сэрэгые хойто зүг уруу шэглүүлэн дэлгэрүүлхэ тухай һүүлэй үедэ шангa шангаар шашалдахаһаа гадна, мүн ДРВ-гэй урдаһаа эсэргүү һандаралга һүйдхэлгын, тухиралгын хорото ябуулгануудые ехээр хэжэ байна. Да-Нангын далайн сэрэгэй бааза дээрэ байрлаһан 7-дохи флодой сэрэгэй онгосонууд Урда Вьетнамдахи өөһэдынгөө дахуулнуудта туһалжа, тэдэнэй онгосонуудые болон катернуудыень нэгэнтэ бэшэ дэлдэлэн аршалжа байһан юм. Тиимэ онгосонууд ба катернуудые урда вьетнамайхин тухиралгын хорото ябуулга хэхын тула, ДРВ-гэй территориин уһанта добтолон орохын тула, загаһанай суманууудые буляан абахын тула, далайн эрьеэрхи районуудтань һүйдхэлгын хүдэлмэри ябуулха зорилготойгоор тагнуулшад, һүйдхэлшэдые буулгахын тула хойто зүг уруу үдэр бүри эльгээжэ байгаа. Тиихэ зуура тэдэнэй самолёдуудынь ДРВ-гэй агаарта хэдэг хорото ябуулгаяа улам ургадхан, Хойто Вьетнам худар тагнуулшад, һүйдхэлшэдые абаашажа буулгана. Куанг-Бинь провинциин эрье шадарай районто һаяхан буулгагдаһан тагнуулшад Хойто Вьетнамай зэбсэгтэ хүсэнүүдэй болон арад зоной гарта оронхой. Хойто Вьетнамда буулгагдаһан американо-кханевска бүлэг, бусад тагнуулшад баһал тиигэжэ баригдаһан юм.

Хойто зүгтэ тухиралга, һүйдхэлгэ хэхэ түсэбөө яаралтайгаар бэелүүлжэ үргэлжэлүүлхэ зуураа Холбоото Штадуудай империалистнууд, тэдэнэй дахуулнууд июлиин 30-да Хойто Вьетнамай территориин уһануудта добтолон орохын тула, ДРВ-гэй территориин шухала хубинь болохо Хон-Ме, Хон-Нгу аралнуудые буудахын тула өөһэдынгөө сэрэгэй онгосонуудые эльгээһэн байна. Июлиин 31-нэй һүни Холбоото Штадуудай империалистнууд Куанг-Бинь провинцида Хойто Вьетнамай территориин уһанда добтолхын тула өөрынгөө эсминецые дахин эльгээгээ. Сэрэгэй энэ онгосо хоёр үдэрэй туршa соо августын 1-дэ, 2-то — Хон-Мат (Нге-Ан провинци) аралай ба Хон-Ме (Тхань-Хоа провинци) аралай хоорондуур нишэ гиишээ ябасагаажа, манай территориин уһанда сэхэ добтолон ороһон байна. Тиихэ зуураа, тэдэнэр манай арадай загаһа баридаг суманууудые айлгаха гэһэн һэдэлгэ гаргаа. Августын 2-ой үдэр тэрэ эсминец манай территориин уһан соо Хон-Ме, Лан-Труонг хоёрой хоорондохи райондо манай патрулиин катернуудтай уулзаа. Хорото доботологшодой иимэ муухай юумэ тухиржа байхадань манай патрулиин онгосонууд өөрынгөө территориин уһануудые, мүн загаһашадаа хамгаалхын тула хэмжээнүүдые абаа, манай территориин уһанһаа тонилжо онготорынь дайсанай онгосые мүрдэн намнаа. Тэрэнэй һүүлээр манай патрулиин катернууд өөһэдынтөө баазада бусажа ерээ һэн.

Августын 2-ой үдэр иимэл юумэ болоо һэн лэ даа. Харин Холбоото Штадуудай империалистнууд «Хойто Вьетнамай гурбан торпедна катернуудай хуули бусаар добтолһон ямар нэгэн добтолго тухай» дэмы шууяа гаргана.

Энээнтэй дашарамдуулан, иигэжэ тэмдэглэхэ шухала: Хойто Вьетнамай территориин уһанда США-гай далайн сэрэгэй флодой добтолһон ябуулганууд Таиландын ба Лаосой баазануудһаа дэгдэжэ, Америкын самолёдуудай хэһэн хорото ябуулгануудтай тудаһан байна. 1964 оной августын 1-дэ, 2-то Вьетнам—Лаосой хилэ шадар Ку-Сон округой (Нге-Ан провинци) Нуонг-Де гэжэ хүдөө тосхониие рекетээр буудаһан, Нам-Канай шадархи хилэ хамгаалдаг харуулые бомбодоһон байна.

США-гай правительствын болон тэрэнэй Урда Вьетнамдахи, Лаостохи дахуулнуудай үүдхэһэн иимэ хорото тухиралгануудые Вьетнамай арадай армиин дээдэ командовани манай ороной, бүхы дэлхэйн ниитэ зондо мэдүүлэн, эрид шууд зэбүүрхэн бурууршаана. Эдэ хорото ябуулганууд хадаа Вьетнам тушаа 1954 оной Женевскэ хэлсээнүүдые, Лаос тушаа 1962 оной Женевскэ хэлсээнүүдые һэнгэргүйгөөр эбдэһэн ябадал мүн.

Хойто Вьетнамай арадай амгалан байгуулалтые, ДРВ-гэй аюулгүй байдалые хамгаалхаар хүсэд шиидэнхэй байна, тиин США-гай империалистнуудай хэдэг али бүхы тухиралга, һүйдхэлнүүдынь, эзэрхэг түримхэй ябуулгануудынь зохихо зэргээрээ хэһээгдэхэ байха гэжэ Вьетнамай арми, арад зон тэдэ империалистнуудта, тэдэнэй дахуулнуудта эрид шангаар уридшалан һануулна.

Вьетнамай арадай армиин дээдэ командовани иигэжэ мэдүүлнэ: Холбоото Штадуудай правительство Урда Вьетнамдахи болон Лаостохи өөһэдынгөө дахуулнуудтай хамтаржа, ДРВ-дэ [illegible] тухиралга, һүйдхэлгэ, ДРВ-гэй аюулгүй байдалда гар хүрэдэг ябадалайнгаа түлөө сум харюусаха ёһотой.

МАЛ ҮСХЭБЭРИЛГЫЕ ЗҮБӨӨР ЭМХИДХЭХЭ ГЭЭШЭ ИНТЕНСИФИКАЦИИН ЭШЭ ҮНДЭҺЭН МҮН

(Түгэсхэл. Эхининь 1-дэхи нюурта)

Колхоз, совхозуудай үйлэдбэриин управленинүүдэй бии болгогдожо байха үеэр республика дотор искусственна үрэжүүлгын гүрэнэй станцинуудай ямаршье бодото баримтагүйгөөр үсөөрүүлэгдэһэн тушаа Хүдөө ажахыi продукцинуудые үйлэдбэрилхэ ба эмхидхэхэ министерствые Хяагтын үйлэдбэриин управлениин начальник П. Н. Иванов шүүмжэлһэн байна.

— Энэ ехэхэн алдуу гараа гээшэ, —гээд үгэ хэлэгшэ онсолон тэмдэглэбэ.— Жэшээнь, манай управлениие абаад үзэе. Управлени бии болохоһоо урда тээ эндэ гурбан станци байһан, теэд мүнөө гансал Сэлэнгын станци үлэнхэй. Станцида хүдэлдэг хүнүүдэй тоо үсөөрһэн. Энээниие би буруу гэжэ тоолоноб. Юуб гэхэдэ, станцимнай захиргаанай зургаан бэшэ, харин үйлэдбэриин газар ха юм. Мүнөө энэ станцимнай миил үрэ зоохоһоо ондоо юумэ хэжэ шадахаяа болинхой.

Сэлэнгын станциһаа 300 километр холо ориодог Хүдэриин совхоз, «Родина» колхоз болон бусад ажахынуудые хангаха зорилгоор Хүдэри-Сомондо үшөө нэгэ тиимэ станци нээхэ хэрэгтэй гэжэ нүхэр Иванов дурадхаба.

Теэд эдэ бүгэдэ Сэлэнгын станциин хүдэлмэрилэгшэдэй хайша хэрэг, харюусалгагүй ажалые яашье сагаа руулха ёһогүй. Юун бэ гэхэдэ, түс станци хонидые үрэжүүлхэ кампанида бэлдэхэ зуураа, хэдэн хусануудые нэлэн абажа, колхозуудта эльгээһэн юм. Тиин тэдэ хусануудайнь дунда хоёр эрье ябажа байһан байба! Энэмнай энеэдэн бэшэ, харин ханяадан гээшэл.

— Задын станци ёһотойл наймаанай фирмэ мэтэ болонхой, —гэжэ 3-дын управлениин Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ нүхэр **Н. Н. Щербаков** мэдүүлбэ. — Энэ станци эмхидхэлэй ямаршье хүдэлмэри ябуулнагүй, малай һубайрһанай түлөө орой харюусанагүй. Юрэдөөл бууха, хусын үрэ наймаалхаһаа ондоо юумэ хэхэеэ болинхой. Энэ станциин хүдэлмэрилэгшэдэй, мүн ветеринарна захиргаанай ажалшадай хайша хэрэгээр хандаһанай уршагһаа бухануудынь бүхыдөө гологдожо, управлениин ажахынууд тон бэрхэшээлтэй байдалда оронхой.

ШУХАЛА ХЭРЭГТЭ ЁҺО ТЭДЫСЭ ХАНДАЖА БОЛОХОГҮЙ

— Хонин ажалдамнай бүришье бирагүй байдал үзэгдэнэ,—гэжэ Хорин үйлэдбэриин управлениин начальник нүхэр **И. А. Игнатьев** тэмдэглэбэ. — Энэ юун дээрэһээ болоноб гэхэдэ, хонидые заабол үбэлдөө хурьгалуулха гэһэн нэгэл ёһо баримталһанай уршаг гэжэ тоолохоор. Би хонидые үбэл хурьгалуулхада муу гэжэ хэлэнэ бэшэб, харин тэрээндэ ямаршье бэлэдхэлгүйгөөр, хонидой, хурьгадай дулаан һайн байрагүй аад лэ тэрэниие хэрэглэдэгнай буруу. Һая түрэһэн нялха хурьгадые түрүүшын үдэрнүүдтэнь 7—12 градус дулаан байрада байлгаха ёһотой. Теэд һүниндөө хонидоо байра соо оруулаад байхада энээнһээшье дулаан болодог, зүгөөр үдэрынь хонидые гаргажархихада хурьгадай байра соо тон хүйтэн болонодог. Тиигэжэ хурьгад хүйтэ абаад, үбшэлдэг байха юм. Түлгэнүүдэймнай хахадһаа олонхинь багадаа хүйтэ абаһанһаал болоһо үхэл гарзада ородог гээшэ. Тиимэһээ хурьгадай дулаан байра түхеэрхэ, тэрэниие калориферэ пеэшэнээр дулаасуулха тухайшье бодомжолхоор болоо. Энэ асуудалые һайса шэнжэлхэ, зохихо тээшэнь шиидхэхэ саг ерээ.

Хонидые ямар сагта хурьгалуулха тушаа ажахы бүхэнэй эрхэ байдал хаража шиидхэхэ гэһэн нүхэр Игнатьевай дурадхалые зүблөөндэ хабаадаһан олон хүн дэмжээ.

Хони үсхэбэрилхэ бусадшье асуудалнуудые ёһын тэдысэ эрхилжэ болохогүй. Энээн тушаа мүн лэ зүблөөн дээрэ хэлсэгдээ. Яахадаа бусад областьнуудһаа үүлтэртэ хусануудые асархаяа болёобибди гэжэ зарим үгэ хэлэгшэд асуулта табяа. Өөһэдынгөө ажахынуудта хусануудые бэлдэхэ хэрэгые хурдан мүртэнь оруулһан лэ хойноо ондоо тээһээ хусануудые асархаяа арсаһан дээрэ бэшэ гү? Мүнөө болоходо түрүүн гаднаһаа хусануудые асархаяа арсаад, удаань өөһэдынгөө хусануудые олошоруулхые оролдонобди.

МАТЕРИАЛЬНА ТАЛААР ХАРЮУСАХА БА МАТЕРИАЛЬНА ТАЛААР УРМАШУУЛХА ТУХАЙ

Энэ асуудалда үгэ хэлэһэн лэ хүн тооной анхарһан байна. Тиимэһээ мал үсхэбэрилхэ ажалые зүбөөр эмхидхэхэ, тааруу зохид түлбэри тэндэ тогтоохо саг ерээ гэһэн тобшолол хэхээр. Тиихэдээ гансахан хонишод, һаалишад, гахайшад, адуушадай ажалай түлөөһые 100 эхэ малһаа абаһан түлнүүдэйнь зэргээр тогтоохо бэшэ, мүн техник-үрэжүүлэгшэдые, отделени, фермэ, ажахы бүхэнэй мэргэжэлтэдые, хүтэлбэрилэгшэдые, тэрэшэлэн искусственна үрэжүүлгын станцинуудай хүдэлмэрилэгшэдые түл абаһанайнь зэргээр урмашуулха шухала болоно. Олон түл абаһанайнь түлөө хонишод, һаалишад, гахайшад, адуушаниие урмашуулхынгаа хажуугаар, техник-үрэжүүлэгшэдые мартажа болохогүй.

Нүгөө талаараа, мал һубайруулһан хүнүүд баһал материальна талаар харюусаха зэргэтэй. Завод гү, али фабрикада 100 станогой 20—30-хайнь хүдэлгэдөөгүй байбал, директор гү, али цехэй начальнигай толгойе хэншье эльбэхэгүй, харин тэдэндэ шанга эрилтэ табигдадаг гээшэ. Теэд колхоз гү, али совхоздо 100 эхэ малһаа 20—30 хурьга гү, али унага дутуу абаад байхадань, тэндэхи хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд ямаршье хэһээлтэдэ оронгүй һаладаг.

* * *

Нүхэр К. Л. Барьядаевай элидхэлэй һүүлээр мүн Хүдэриин совхозой директор нүхэр **Елизов,** хүдөө ажахын продуктнуудые үйлэдбэрилхэ ба бэлэдхэхэ министрэй орлогшо нүхэр **В. И. Николаев,** Буряадай АССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр **А. У. Хахалов** үгэ хэлэһэн байна. Зүблөөнэй түгэсхэлдэ КПСС-эй обкомой секретарь нүхэр **А. У. Модогоев** дэлгэрэнгыгээр үгэ хэлээ.

США-гай ДОЛООДОХИ ФЛОТ

(Гайлбари)

«Мэддокс», «Тернер Джой» гэжэ эсминецүүдэй хабаададаг США-гай 7-дохи флот Америкын Холбоото Штадуудай далайн-сэрэгэй эгээн томо «хүсэтэ» соединени юм. Тэдэ эсминецүүд Тонкинска тохойе хинан сахидаг байна. США-гай 7-дохи флот дэлхэйн хоёрдохи дайнай үедэ Номгон далай дээрэ Япониой флодтой тэмсэхын тула 1943 оной эхеэр байгуулагдаа һэн. Япониой диилдэһэнэй удаа 7-дохи флот Зүүн Урда Азиин далайн уһанда ходо байдаг болонхой. Тэрэнэй гол зорилгонь гэбэл, «Номгон далайн баруун хубиие США-гай национальна аша туһада хамгаалжа байха ябадал» болоно.

7-дохи флодто 125 дайшалхы онгосонууд, хамһабариин суднанууд (тэрэ тоодо 3 авианосец, 30 эсминец) оролсоно, мүн 650 самолёдууд (тэрэнэй тоодо борт дээрээ ядерна зэбсэг абаад ябажа шадаха самолёдууд), тэрэшэлэн далайн ябаган сэрэгэй томо томо частьнууд оролсоно. Энэ флодто 65 мянга шахуу хүн алба хэнэ.

7-дохи флот хадаа бусад гүрэнүүдэй территори дээрэ байдаг олон тоото сэрэгэй баазануудтай юм. Түс флодой онгосонууд болон самолёдуудынь Филиппинэдэ, Тайваньда, Японидо, Урда Корейдэ, Таиландда, Урда Вьетнамда байдаг юм.

Дайнай хойто тээхи жэлнүүдтэ Вашингтон 7-дохи флодые Алас Дурна зүгтэ, мүн Зүүн Урда Азида добтолхо зорилготойгоор хэдэ дахин хэрэглэһэн байна. 7-дохи флот Чан-Кай-шиин хархис бүлэгүүдэй Тайвань дээрэ шэбээлхэдэнь туһалһан, мүн Корейдэ болоһон дайнда хабаадалсаһан юм. 1962 оной хабар Лаосто эсэргүү сэрэгэй ябуулгануудые хэхын тула тусгаар плацдарм байгуулха зорилгоор Таиландын газар дээрэ десант буулгаа һэн.

Үнгэрэгшэ жэлэй һүүлээр — шэнэ жэлэй эхеэр Пентагон хадаа Энэдхэг далайе 7-дохи флодой ябуулгаяа хэхэ районда оруулха гэһэн һэдэлгэ гаргаа. Энээниинь Индиин, Цейлоной, Бирмын, Индонезиин арад зон эрид шууд бурууршааһан байна. Пентагоной энэ ябуулгань Холбоото Штадуудай бусад гүрэнүүдэй дотоодын хэрэгүүдтэ хамааралсаха гэһэн, энэ райондо түгшүүритэй байдал бии болгохо гэһэн һэдэлгэ гэжэ эдэ оронууд тоолоо.

Һэбшээн! Спортымнай тугуудые намилзуулыш!..

СПОРТ—УТА НАҺАН

Мүнөөдэр физкультурнигуудай Бухэсоюзна заншалта һайндэрые оронойимнай ажалшад тэмдэглэжэ байна. Эхэ оронойимнай залуушуулай зарата энэ һайндэр тэмдэглэгдэжэ эхилһэн сагһаа хойшо мүнөөдэр 25 жэлэйнгээ ойе гүйсэбэ. Энэ үнгэрһэн үе соо орон доторнай физкультура, спортын хүдэлмэри угаа ехээр хүгжэн һалбаржа, элдэб янзын спортоор манай спортсменүүдэй дэлхэйн рекорднуудые туйладаг болоһониинь хүн бүхэндэ мэдээжэ. Жэл бүри Европодо, дэлхэйн түрүү һуури эзэлхын түлөө болоһон мүрысөөнүүдэй дүн хаража үзэхэдэ, манай совет ороной спортсменүүд бултанһаа олоор алтан медальда хүртэжэ, үргэн дэлюун эхэ ороноо суурхуулха ёһоороо суурхуулна ха юм.

Үнгэрһэн жэлэй дүн соглохоодо, республика дотор физкультура, спортын хүдэлмэри яһала һайн үрэ дүнгүүдые туйланхай. Мүнөө 629 физкультурна коллективүүдтэ 90 мянгаһаа дээшэ спортсменүүд тоологдоно. Энэ олон спортсменүүд партийна, советскэ, профсоюзна организацинуудтаа түшэглэн бэеэ һорюхо өөрын спортын талмай, стадионуудтай байхын түлөө ехэхэн оролдолго, үүсхэл гаргадаг байна. Республика дотор мүнөө арбаһаа дээшэ стадион, спортын олон янзын мүрысөөнүүдые нэгэ доро үнгэргэжэ байха 438 спортын талмай, футболой, баскетболой 500-гаад талмай, гимнастика үнгэргэжэ баймаар түхеэрэгдэһэн спортын 94 зал болон бусад түхеэрэлгэнүүд бии.

Республикын спортын бүлгэм болон эмхинүүд үнгэрһэн жэлдэ эмхидхэлэй яһала ехэ хүдэлмэри хэжэ, спортын мастернуудтай, нэгэдэхи разрядтай спортсменүүдтэй, нийтын инструктор, мүрысөө үнгэргэхэ судьянартай болоһон.

СССР-эй спортын мастернуудые олоор бэлэдхэхэ хүдэлмэри һайнаар ябуулһан республикын спортын бүлгэм болон эмхинүүдэй союзай Совет Бүхэсоюзна спортын бүлгэмэй Хүндэлэлэй грамотаар һаяхан шагнагдаа.

Байгша оной нэгэдэхи хахадта санашад Галина Баяндуева, Василий Заиграев, Юрий Котельников, Константин Белоусов, Иван Анненков, Геннадий Алексеев, бүхэшүүл: Василий Гармаев, Виктор Баймеев гэгшэд спортын мастернууд гэһэн значогуудтай болоһон байна.

Баскетбол. Байгша оной эхинһээ хойшо һонирхолтой энэ наадан олоной анхарал татадаг болоо. Республикымнай эдиршүүлэй команда Магаданда болоһон мүрысөөндэ гурбадахи һуури эзэлжэ ерээ. Тиихэдэ басагадай команда эндэ түрүү һуури эзэлжэ, Бүхэроссин эдиршүүлэй спартакиадада хабаадалсажа, РСФСР-эй бусад командануудай дунда арба нэгэдэхи һуури эзэлээ һэн. Баскетбол наададаг республикын суглуулагдамал команда зоно дотороо чемпион боложо, Таганрог городто үнгэргэгдэһэн федерациин мүрысөөндэ хабаадалсаһан байна.

Городки наадагшадай мүрысөөнэй дүн харахада, баһал һайн амжалта туйлагдаа. «Труд» бүлгэмэй спортсменүүд Иванов, Царегородцев, Нелюбин, Матренин гэгшэд бусад городуудай спортын 16 мастернуудые шүүжэ, дүрбэдэхи һуури эзэлһэн. Тиигэжэ СССР-эй спортын мастерай нормо дүүргэһэн байна бшуу.

Республикын спортын коллективүүд энэ жэлдэ Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институт дүүргэһэн физкультурын 37 мэргэжэлтэдтэй болобо. Эдэнэрнай республикын залуу үетэнэй дунда спортын хүдэлмэри һэргээжэ, үшөө шамбай солбон спортсменүүдтэй болохын түлөө оролдохо зэргэтэй.

Дурсагдаһан һайн һайхан амжалтануудай хажуугаар республикын колхоз, совхоз, предприятинуудай спортын коллективүүдэй дунда бага бэшэ дутуу дунда зүйлнүүд олоор үзэгдэнэ. «Урожай», «Динамо», «Спартак», «Труд» болон бусад спортын бүлгэмүүдэй хүтэлбэрилэгшэд залуушуулай дунда хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һулаар ябуулна. Энээнһээ боложо республика дотор үнгэртэгдэдэг мүрысөөнүүдтэ үсөөн спортсмен хабаадалсана, мүн зарим бүлгэмүүдһээ командашье ерээгүй байдаг ушар яһала олоороо дайралдаһан байна. Эдэ бүтэдэһөө боложо, республикын спортсменүүдэй дунда футбол, волейбол, баскетбол гэхэ зэргые шадамар бэрхээр, техникэ һайнтайгаар наададаг нэгэшье команда үгы бшуу. Мүн спортын гоё һайхан гимнастика гүйсэдхэжэ шадаха спортсмен мүнөө болотор үгы шахуу. Тиихэдэ хүнгэн атлетикэ, санаар мүрысэхэ дуратайшуул үшөөл үсөөн.

Залуу үетэниие спортдо дуратайгаар хүмүүжүүлхэ зорилготой эдиршүүлэй спортын һургуулинууд, тэдэнэрэй тренернүүд эмхи гуримгүйгөөр ажал хүдэлмэреэ эрхилжэ, урдаа табигдаһан зорилгоёо гүйсэд дүүргэдэггүй байна.

Ажал хүдэлмэридөө үзэгдэдэг тутуу дундануудаа усадхажа, спортын хүдэлмэриие һэргээхын түлөө оролдохо, эмхидхэхэшье зорилготойбди.

Н. ИВАНОВ,
Республикын спортын бүлгэм ба эмхинүүдэй союзай Соведэй түрүүлэгшын орлогшо.

УРГАЛТА ДЭБЖЭЛТЫН ТООНУУД

СССР-тэ 38 миллион шахуу хүн саг ургэлжэ спорт эрхилдэг юм.

38 миллион! Энэмнай спорт эрхилдэг бүхэли орон болоно. Һүүлэй 28 жэлэй турша соо совет спортсменүүдэй зэргэ 10 дахин нэмээ.

Мүнөө Советскэ Союз дотор 60 ондоо спорт дэлгэрэнхэй. Тэдэнэй дундаһаа хүнгэн атлетикэ илангаяа ехээр хүгжөө. Энэ спортдо 5,5 миллион хүн хабаадана. Волейбол мүн лэ ургэнөөр дэлгэрээ. 5 миллион шахуу хүн энэ нааданда хабаадана. 2 миллион үлүүтэй хүнүүд футбол наададаг байна. 3 миллион 200 мянган хүн шатараар наадана. 2,5 миллион шахуу залуушуул баскетбол, миллион хүнүүд спортивна гимнастика эрхилнэ.

Спортын клубуудта 4,5 миллион санашад, миллион шахуу конькиишад, фигуристнууд, хэдэн зуугаад мянган хоккеистнууд тоологдоно.

Советскэ Союзай үргэн ехэ газар дайда, олон янзын уларил бүхэли жэлдээ элдэб спорт эрхилхэ арга олгоно. Жэшээлэн хэлэбэл, хойто хизаарта, Кавказай ба Памирай хадануудта июнь соо санаар ябаха, харин январьда — Армениин, Грузиин ба ороной урда зүгэй бусад нютагуудта хүнгэн атлетикээр һорёо мүрысөө хэжэ болохо байна.

Совет эрхим спортсменүүдэй мэргэжэл шадабариин хэм хэмжээн, спортын талаар мүнөө тэдэнэй туйлаһан амжалтанууд ямар байнаб? Нэгэ ороной атледүүдэй нүгөө ороной атледүүдые булиһан тухайдань тобшолол хэхэ гээшэ хүнтэн хэрэг бэшэ юм. Канадын хоккеистнүүдэй нэрэ хүндэ баһа хүсые тэмдэглэн, «канадска хоккей» гэжэ хэлэдэгбди. Гэбэшье 1963, 1964 онуудта Советскэ Союзай хоккеистнүүд дэлхэй дээрэ эрхимлэн, дэлхэйн, Европын ба Олимпиин нааданануудай чемпионууд болоһон юм.

Бүгэдэ ниитын мэдэрһэнэй ёһоор, Советскэ Союз хэдэн янзын спортоор түрүү зэргэдэ гаранхай. Энэмнай түбхын түрүүн хүндэ атлетикэдэ, гимнастикада, бокcдо, буудалтада, шатарта хабаатай. Совет баскетболистнууд, волейболистнууд, хүнгэн атлетигүүд, барилдаашад, конькиишад, фехтовальщигууд болон бусад горитойхон амжалтануудые туйлаһан байна.

Совет эрхим спортсменүүдэй: хүнгэн атлетигүүд Владимир Куц, Валерий Брумель, Василий Кузнецов, Петр Болотников, Игорь Тер-Ованесян гэгшэдэй, эгэшэ дүүнэр Тамара ба Ирина Пресснэрэй, конькиишад Лидия Скобликова, Олег Гончаренко, Виктор Косичко, Евгений Гришин, Антс Антсон, һэльбэшэн Вячеслав Иванов, гимнастнууд Борис Шахлин, Виктор Чукарин, Лариса Латынина, табан янзын һорёондо хабаададаг Игорь Новиков, фехтовальщик Яков Рыльский, санашан Клавдия Боярских, шатаршад Тигран Петросян, Михаил Ботвинник, Василий Смыслов, Михаил Таль, Нонна Гаприндашвили болон бусад совет спортын олон түлөөлэгшэдэй—дэлхэйн ба Европын чемпионууд болон рекордсменүүдэй нэрэ солонь суурхаһаар үнинэй.

Владимир Куц, Валерий Брумель «жэлэй эрхим спортсмен» гэһэн нэрэ зэргэдэ оло дахин хүртэһэн, дэлхэйн хэдэн арбаад суутай атлетигүүдые толгойлһон байха. Эдэ хоёрнай «Алтан каравелла» гэдэг итальянска хүндэтэ шанда хүртөө һэн.

Һэльбэшэн Вячеслав Иванов, хүнгэн атлетигүүд Валерий Брумель, Василий Кузнецов, Тамара Пресс Европын эрхим спортсмендэ США-гай зүгһөө жэл бүри олгогдодог Хелмскын шан абаһан байна. Совет вратарь Лев Яшин Европын эрхим футболист гэжэ мэдэрэгдээд, энэ зун «Франс-футбол» гэжэ недели бүхэндэ гарадаг француз газетын «алтан бүмбэгэ» шанда хүртөө.

Спортын спортивна баазануудые, стадионуудые, үһанай бассейнүүдые, залнуудые барилгатай спортын хүгжэлтэ нягта холбоотой.

Советскэ Союз дотор спортын бүхэли городууд бии юм. Энэмнай—түбхын түрүүн Москвадахи Ленинэй нэрэмжэтэ Центральна стадион болоно. Тус стадионой спортын ехэ аренань 105 мянган хүнэй һууха табсангуудаар хүреэлэгдэнхэй. Спортын бага арена, тамаралгын, үһа руу дэбхэрхэ бассейн, Спортын үбэлэй ордон болон бусад байшангуудынь ехэ һайн түхеэрэлгэтэй.

СССР-тэ спортын хэды түхеэрэлгэ бииб?

Энэ асуудалда гансахан тоогоор харюусажа болохогүй. Мүнөө 2 мянган ехэ стадион; футбол наадаха 48 мянган талмай; волейболой 230 мянга үлүүтэй талмай; гимнастика хэхэ 23 мянга гаран спортивна залнууд бии.

СССР-тэ спорт эрхилдэг һайн дуранай 36 бүлгэм эмхидхэгдэнхэй. Спортын 1 миллион 615 мянган инструкторнууд, тренер-эдэбхитэд ажалһаа сүлөө сагтаа хэшээл үнгэргэдэг.

Спортын эмхинүүдтэ дээдэ эрдэмтэй 40 мянга гаран, дунда һургуулитай 43 мянган мэргэжэһэн тренернүүд хүдэлнэ.

СССР-тэмнай физкультурын 16 институт, багшанарай институдуудай университедүүдэй дэргэдэ физкультурын хэдэн арбаад факультедүүд, тусхай техникумүүд, тренернүүдэй һургуулинууд нээгдэнхэй. Тэндэ 45 мянга шахуу хүн һуража байдаг.

Совет спортсменүүдэй мэргэжэл шадабаринь жэл бүри улам дээшэлнэ. Бүхэсоюзна мэргэжэл олохо эрилтэ саг ургэлжэ ехэ боложо байдаг. 10 жэлэй урда тээ спортын мастерай нэрэ зэргэдэ хүртөөдэг байһан нормо мүнөө нэгэдэхи зэргэ олгохо нормо болонхой. Энэ нормые 1963 ондо 81 мянган 200 хүн дүүргэһэн юм. Мүнөө манайда спортын 35.269 мастернууд, 225 мянга гаран нэгэдэхи зэргэтэн.

Совет спортын уласхоорондын холбоо харилсаан улам үргэн боложо байнхай. Совет спортсменүүд уласхоорондын 40 федераци, ассоциаци болон холбоонуудта хабаадана. Эдэнэр 85 ороной спортсменүүдтэй харилсаа холбоотой.

Совет ороной 6 мянга шахуу эрхим атлетигүүд жэл бүри дэлхэйн, Европын ба уласхоорондын бусад һорёон мүрысөөнүүдтэ хабаадана. Уласхоорондын спортивна харилсаа холбооной далайсын талаар СССР-най дэлхэйдэ түрүүшын һууринуудай нэгые эзэлнэ.

Совет спортсменүүд 1952 онһоо хойшо Олимпиин наадануудта 3 дахин хабаадаа. Тиихэ бүхэндөө эрхим зэргын бэлиг шадабаряа харуулһан байна. Олимпиин нааданай бүридхэлдэ абтаһан 85 рекордын 35-ые совет спортсменүүд абаһан байха юм.

(АПН).

Барилдаанда гү? ошохо даа, ошохо

БҮХЭ БАРИЛДААН. Хэр угһаа хойшо буряад арадай һайндэрэй найр зугаада оролсоһон бүхэшүүлэй тулалдаан ямаршье сагта, алишье нютагта үнгэргэгдэжэ, шамбай бэрхэ, шадамар бүхэшүүлынь нааданай соло, дуунда оруулагдадаг байһан ааб даа. Мүнөөшье манай үргэн элдин Буряад ороной хото, хүдөөдэшье бүхэшүүлэй барилдаан үнгэргэгдэжэ, нютаг нугадаа алдаршаһан «баатар хүсэтэ» хүбүүд бусад нютагуудһаа ерэһэн бүхэнүүдтэй хүсэеэ туршалсажа, республикын чемпионой нэрэ солодо хүртэхэ ёһо заншал бии ааб даа...

Хүнгэн бэетэйшүүлэй дунда жэл бүри ерэжэ, республикын түрүү һуури булаасалдадаг нэгэл бүхэ бултанай анхарал татадаг бэлэй. Хараха янзада заахан бэетэйшье һаа, булса-сулса болошоһон ёһотойл спортсмен һэн. Энэ нүхэрнай ошо ошотороо республикын чемпион болохо хүн байшоо ха юм. Гурбахан жэлэй тэндэ гоё һайхан бэетэй гүүлдэг Виктор Баймеев үетэн нүхэртэйгөө—Зэдэһээ ерэһэн Бато Базаровтай дахинаа тулалдажа оробо. 1963 ондо республикын 40 жэлэй ойн баярай найр зугаа дээрэ Виктор Баймеев нүхэрөө одоошье диилэжэ, чемпионой улаан майка, лентэтэйгээр абаһан байха.

Буряад арадай барилдаагаар ёһотой бүхэ боложо ябаһан Виктор тэрэ жэлдээ Кызыл хотодо болоһон Сибирь болон Алас Дурна зүгэй арадуудай спартакиадада хабаадалсахадаа, баһал чемпион болоо һэн. Тиихэдэ Тувагай арадай «Хуреш», буряад барилдаагаар үетэн нүхэдэйнгөө дундаһаа шалгаржа, мүрысөөнэй нэгэдэхи табсан дээрэ гараһан байгаа.

Он жэлнүүдэй үнгэрхэ бүри ургажа ябаһан залуу бүхэ энэшье жэлдэ — республикын комсомолой 40 жэлэй ойн һайндэртэ бүхэшүүлэй барилдаанда хабаадалсажа, дахинаа республикын чемпион гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртөө.

ДОРЖИ БАНЗАРОВАЙ нэрэмжэтэ багшанарай институдай физкультурын факультедэй гурбадахи курс энэ жэлдэ дүүргэһэн Виктор Баймеевнай гансашье бүхэ барилдаанда бэеэ һоридог бэшэ, харин дүрэ буляалдаан, классическа барилдаанда ябажа бэеэ һоридог, мүрысөөндэшье хабаадалсадаг бүхэ байба. Дам саашаа ошотороо Виктор дүрэ буляалдалгын мүрысөөндэ бэеэ һоридог болоһон намтартай.

1963 оной һүүлэй һара. Россин Федерациин студентнүүдэй дунда түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Махачкала городто үнгэргэгдэбэ. Буряадай студентнүүдэй дундаһаа Виктор Баймеев тэрэ тулалдаанда ошожо, институдайнгаа нэрэ соло хамгаалалсажа ерээ бэлэй.

Мүрысөөнэй түрүүшын үдэр. Манай институдай студентнэр аян замдаа һаатажа ерэһэн аад, поездһоо сэхэ барилдаанай клубта ошобо. Эдэнэрэй һаял хубсаһаяа тайлажа байтар, «улаан-үдынхид барилдаанда бэлэдхэгты» гэһэн соносхол дуулдаба. Тиигэһээршье байтар барилдаха зонууд дуудагдажа эхилбэ.

...«Барилдаанай улаан буланда дэлхэйн гурба удаа чемпион болоһон Али Алиев, хүхэдэнь—Буряадай АССР-эй түлөөлэгшэ Виктор Баймеев»—гээд соносхогдоходонь Виктор Баймеевэй нюрга руу хүйтэ дааһандал болошобо.... Теэд яахаб? Барилдахал гэжэ ерээ хадаа барилдахал хэрэгтэй, «эрдэмтын», оньһо, дүрыень халан абаха гэжэ бэеэ зэһэхэ бологдоо» гээд Виктор һанаандаа бодоно. Барилдааншье эхилжэ, хоёр бүхэ бэе бэедээ хам оролсожо, ёһотойл гэршын шанга тулалдаан эхилшэлэй. Зүгөөр чемпионой дурадхаһан гохо мэхын урдаһаа Виктор хамаг эрдэм бэлигээ зорюулжа, тиимэшье бэлээр диилдээд үгэбэгүй. «Мүрысөөн эхилһээр 10 минута болоо» гэһэн ажаглалтын дуулдахын тэндэ, суута чемпион Викторые дараһаар даража унашаба. Мүрысөөнэй дүүрэһэн хойно дэлхэйн чемпион Алиев Виктортэй уулзажа, барилдажа эхилһэн намтартайнь танилсахадаа, өөрынгөө дүршэл тухай хөөрэжэ, заабарилжа үгөө бэлэй....

НЮТАГАА БУСАЖА ерэһэн Виктор һуралсалайнгаа хажуугаар, барилдаанай оньһо шудалдаг, номуудые уншадаг, штанга үргэдэг, баскетбол, волейбол наадажа солбон шуран байхаар бэеэ һоридог болобо. Бүхэли зун, намарай үедэ бэеэ гамнангүй хүшэр хүндэ хүдэлмэри хэһэн Виктор институдтаа бусажа ерэхэдээ, бүри һайхан —хара хүрин бэетэй болошоһон байгаа һэн.

Һуралсалай хажуугаар гимнастика, орёо хүндэ упражненинүүдые гүйсэдхэдэг Виктор физкултурын хэшээлдэ үгтэдэг даабаринуудаа зоборигүй дүүргэжэ, багшанарай зүгһөө холодоо магтуулдаг байһан. Нэгэтэ Викторэй волейбол наадажа байтар, «Баймеев, физкультурын кафедра ороод гараха гэнэ» гээд сугтаа һурадаг хүбүүдынь хэлэбэ.

— Юун болоо хаб. Мэдэнэгүй гүт?

— Хари, хүсэд ойлгонгүй гээгдэшообди,—гэжэ тэдэнэрынь харюусаба.

— Нүхэр Баймеев, Нальчик городто Россин Федерациин түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн студентнүүдэй дунда болохонь. Шанга энэ тулалдаанда Харпухаев та хоёрые эльгээхэ гэлсэгдээ,—гээд А. Атарханов хэлээд, аян замдаа бэлэдхэхыень дурадхаба.

...Хэдэн хоногой туршада Нальчик городто болоһон ехэ мүрысөөндэ оронойнгоо мэдээжэ бүхэнүүдтэй барилдаһан Виктор үетэн нүхэдэйнгөө дундаһаа шалгаржа, хоёрдохи һуури эзэлһэн байгаа. Мүн энэ жэлдэ—1964 ондо Эхэ оронойнгоо ниислэл—Москва хотодо «Буревестник» бүлгэмэй Центральна Соведэй түрүү һууриин түлөө эхилһэн мүрысөөндэ хабаадалсахадаа, Алма-Ата городой бүхэ, 1962 онһоо ороной чемпион ябаһан Габсатаровтай барилдажа, аб адлихан хүсэ, техникэтэй байһан дээрэһээ уулзалгань тэнсэлгээр дүүрэһэн байтаа. Тиихэдэ хэдэ хэдэн мэдээжэ бүхэнүүдые «шүдэрлэжэ», амжалта туйлаһан байха.

ХӨӨРҮҮ ЗҮРХЭТЭЙ заримашуул эды шэнээн амжалта туйлабал, бэеэ һайрхаха, ехэрхүү зан гаргаадшье абаха һааб даа. Зүгөөр манай энэ нүхэртэ тиимэ өөдэгүй абари зан байхагүй, сэхэ, сэбэр сэдьхэлтэй хүн юм. Тэрэ Москвада болоһон мүрысөөн тухайгаа нүхэдтөө хөөрэхэдөө, өөрынгөө туйлаһан амжалта шамарладаг, дүрэ буляалдаае үшөө саашань һайнаар шудалжа ябаха байһанаа мэдүүлдэг.

Яхадай АССР. Байгша оной июнь һарада өөр хоорондоо мүрысэгшэд Россин Федерациин чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө дүрбэн үдэрэй туршада тулалдаа. Шанга энэ мүрысөөндэ оронойимнай область, хизаарнуудай 137 спортын мастернууд, нэгэдэхи разрядтай хэдэн арбаад бүхэшүүл хабаадалсаба. Спартакиадын программада оруулагдаһан дүрэ буляалдалгын мүрысөөндэ хабаадалсаһан манай республикын түлөөлэгшэд Виктор Баймеев, Мэлс Харпухаев гэгшэд 22 бүхэшүүлтэй тулалдахадаа 6—7-дохи һуури эзэлээ. Хүнгэншэг бэетэйшүүлэй дундаһаа зургаадахи һуури эзэлжэ шадаһан Викторнай гурбан бүхые хаяжа, нэгэнтэйнь тэнсэжэ, нэгэндэнь шүүгдэжэ гараһан байгаа. Энэнь Виктор Баймеевэй СССР-эй спортын мастерай нормо дүүргэһэндэ тоологдоо бэлэй.

Ургажа ябаа залуу мастераа физкультурнигуудай Бухэсоюзна һайндэрөөр амаршалаад, мүрысөөн бүхэндэ эрхим амжалта туйлажа, Буряад ороноо суурхуулжа ябахыень юрөөхэ дуран хүрэнэ.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: спортын мастернууд Владимир Ильин, Василий Иванов.

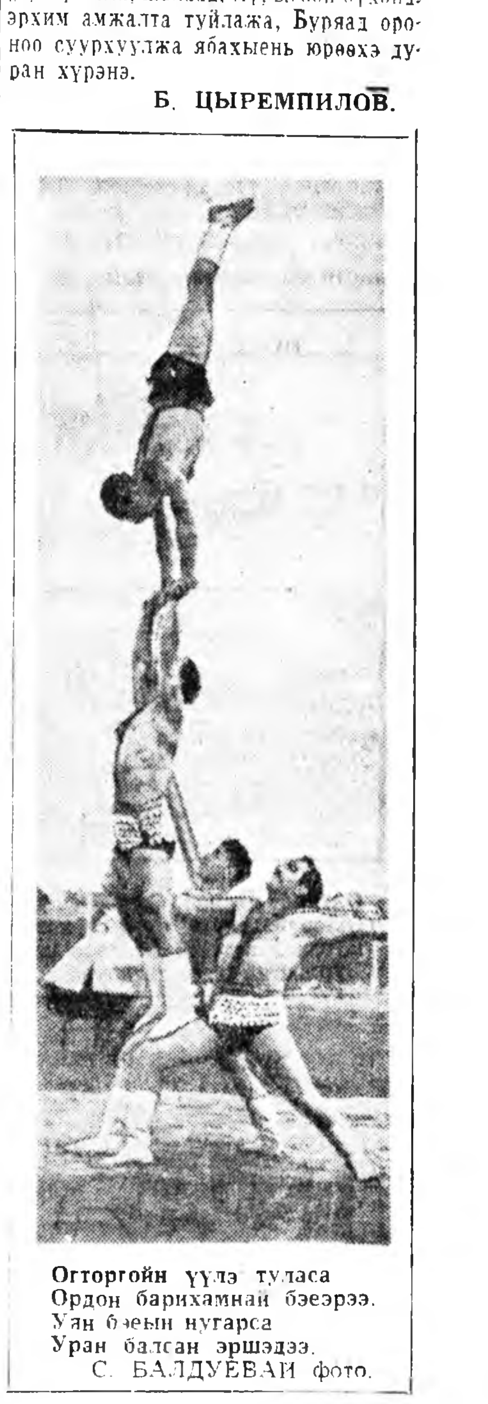

Огторгойн үүлэ тулаһа
Ордон барихамнай бэеэрээ.
Уян бэеын нугарса
Уран балсан эршэдээ.
С. БАЛДУЕВАЙ фото.

МИНИИ НҮХЭР—СПОРТЫН МАСТЕР

«Мэндэ амар, нүхэрни! Биш һайн байнаб. Бэе элүүр. Албан һайн ябажа байна. Ядаха юумэ оройдоошье үгы. Зай, шимни хэр һайн байнаш? Албаншни гэмгүй ябана гээб даа.

Һаяар бишни Москва орохомни. Зэбсэгтэ хүсэнүүдэй дунда түрүү һууриин түлөө боксоор мүрысөөн болохонь. Тэндэ сохом хахад һара болохоёнай ха даа. Зай, олон юумые шашаад юу хэхэбиб. Бэшэгэйш түлөө байн даа. Һамдаа амжалта хүсөөрэй. Баяртай! Нүхэрнин Володя».

Иимэ бэшэгүүдые Владимир Ильинһээ би абагша һэм. Тэрэнэй хөөрөө һонирхон шагнахаб. Спортоор һонирхожо эхилһэн сагнай бүри үнинэй һааб даа. Үшөө тиихэдэ Хэжэнгын дунда һургуулида һуража байхадаа, Володя боксын секцидэ ябажа эхилээ һэн. Торшогор, ехэ туранхай, хошногорхон хүбүүнэй арһан бээлэйн мастер болохыень хэн тиихэдэ мэдэхэ бэлэй. «Энэ Володя юу бираха аад, үшөө боксолдооб гэжэ юундэ ябанаб?» —гэхэ нүхэдшье олдогшо һэн.

Володиин хоёрдохи бэшэг.

«Нүхэрни, амаршала! Бишни ехэшье бираагүй һаа, СССР-эй Зэбсэгтэ хүсэнүүдэй дунда түрүү һуури эзэлэлгэ дээрэ 3-дахи һууридa гараа. Энэмни багахашье һаа, амжалта, Иигээд лэ хүдэлөөл даа. Хара хүлһээ гамнангүй, бэеэ һорихом».

Иимэ бэшэг уншахадаа, би эжэ эхигүй омогорхоо һэм. Минии нүхэр һайн ябана. Ёһоор лэ гээшэ. Володиин бэшэг соо эльгээһэн нэгэ зураг урдамни.

...Циркын зал соо шууяатай. Эстониин республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө Таллин городто боксоор болохо байһан мүрысөөн, ринг дээрэ хоёр хүбүүд гарана. Улаан, сагаан булангуудта һууһан хоёр боксёрой спортивна намтарые судья богонихоноор хэлэнэ:

— Улаан булангахи боксёр Владимир Ильин. Улаан тугта Балтиин флотой түлөөлэгшэ. 1955 онһоо эхилжэ боксын тулалдаануудта хабаадалсаа, гушан хоёр удаа наадаһан. Боксын нэгэдэхи разрядтай.

Тулалдааншье эхилбэ. Владимир Ильинэй урда боксын мастер, Эстониин чемпион Плооб. Дуршалтай, бэрхэ боксёр. Илангаяа хёрхо. Хүнэй нэгэ заахашье алдууе алдахагүй. Мэдээд лэ сохёод байха. Плооб заахан тагнуул хэһэнэй һүүлдэ гансата добтолгодо ороно. Арһан бээлэйнүүдэй эшхэрхэл абяан дуулдана. Володя нэгэ бага хүлеэхэ гэжэ шиидэбэ, сохилтоор бага сага харюусаад лэ гэдэргээ сухарина. Түрүүшын раунд Плообой түгэс илалтаар дүүрэбэ.

Гонг. Хоёрдохи раунд. Володя гансата добтолбо. Нүхэрэйнь һулахан газар—баруун хасарынь. Дүтын тулалдаанда орохо хэрэгтэй. Дээрэ дээрэһээнь шанга сохилтонуудые үгэжэ ерэһэн бэеэрээ, Володя хажуу тээшээ халба һүрэнэ. Теэд мастерай һанаан амар. Володиие намнаад, сохёод орхиногүй. Володя хоёрдохёо, гурбадахяа шангахан добтолго хэбэ. Һүүлэй һүүлдэ мастер хамгаалгаяа мартан алданхай, добтолгодо оробо. Володидо энэл хэрэгтэй. Хэды, хэды шанга сохилто... Володя дүтын тулалдаанда орошобо. Аадар бороон шэнгеэр арһан бээлэйнүүд пишэгэнэлдэнэ. Гэнтэ мастер хүл дээрээ һэхэрэн һуушаба...

Иигэжэ минии Байгалай эрьеын хүбүүн Балтиин далайн эрьеын республикын чемпион болоһон.

Тэрэ гэһээр тэбхэр жэл үнгэрөө. Владимир Ильин мүнөө Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшын дээдэ һургуулиин физкультурна факультедэй студент. Һуралсалдаа эрхим. Ниитын эдэбхитэй ажал ябуулагша. Факультедэй комсорг.

Тренер Антон Андреевич Атархановай хүтэлбэри доро Володя нилээд илалта туйлаа. Хэдэн удаа республикын чемпион болоо, студентнэрэй бүхэсоюзна мүрысөөндэ хабаадалсаа.

Һүүлэй һүүлдэ спортын мастер гэһэн нэрэ зэргэдэ хүртөө. Володиёо бидэ амаршалбабди. Хубсаһаа тайлаад, нюураа угаажа байһан тэрэмнай гарыемнай адхаба. Урдаһаань харахада, хүдэр, багжагар, томо гээшэнь. Урданай торшогор, туранхай Володя хаана гээшэб! Спорт тэрэниие иигэжэ хубилгаа. Теэд нэгэ һанал миниишье сэдьхэл хүлгүүлээ һэн. Тэсэбэри, зориг, бата эрмэлзэлтэйл хүн иимэ амжалта туйлажа шадаха даа.

Мүнөө Володя Буряадай АССР-эй боксёрнуудай суглуулагдамал командада ороно. Һаяар РСФСР-эй түрүү һууриин түлөө болохо мүрысөөндэ ошохонь.

Баяртай, минии нүхэр, амжалта шамдаа хүсэнэбди, биднэйнгээ нэрые дээрэ үргэжэ ябалши!

Г. ДАШАБЫЛОВ.

Харата ябуулгыень болюулха!

Бүхы дэлхэйн улад зониие Зүүн-Урда Азидахи байдал сошордуулан, һанаата болгожо байна. Эб найрамдал хүсэдэг хүн түрэлтэн Вьетнамай Демократическа Республикада эсэргүү США-гай эзэрхэг түримхэй ябуулгые эрид буруушаан, дэлхэйн энэ хубидахи харата аашаяа болюулхыень США-һаа эринэ.

ГАВАНА. Кубын революционно правительствын премьер-министр Фидель Кастро, Кубын республикын президент Освальдо Дортикос тусхай мэдүүлгэ тунхаглахадаа, Вьетнамай Демократическа Республикада американска зэбсэгтэ хүсэнүүдэй добтолһые Кубын арадай үмэнэһөө эрид буруушааба.

ДЕЛИ. США-гай зүгһөө Вьетнамай Демократическа Республикада эсэргүү эзэрхэг түримхэй ябуулгын хэгдэжэ байһантай дашарамдуулан, августын 5-да Индиин правительствын онсо яаралтай заседани зарлагдаа. Зүүн-Урда Азидахи амгалан байдалда аюул тохёолдуулжа байһан ушар Индиин республикын правительствые ехээр һанаата болгоо гэжэ кабинедэй түлөөлэгшэ заседаниин дүүрэһэнэй һүүлээр мэдүүлбэ.

БУДАПЕШТ. Американска империализм Урда Веьтнамда, мүн ДРВ-гэй мэдэлэй үһан соо харата муухай ябуулганууды хэжэ, бүхы дэлхэйн амгалан байдалда аюул тохёолдуулба гээд Профсоюзай бүхэдэлхэйн федерациин генеральна секретарь Луи Сайян МТИ агентствын корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө мэдүүлээ.

БЕРЛИН. Тонкинска заливта американска сэрэгэй хүсэнүүдэй хэжэ байһан эзэрхэг түримхэй ябуулгые ГДР-эй улад зон эрид буруушаана. США-гай энэ ябуулгань Зүүн-Урда Азидахи сэрэгэй хёморое улам һүжэрөөжэ, уласхоорондын оршон байдалда аюул тохёолдуулжа болохо байна гэжэ «Нейес дейчланд» газетэ бэшэнэ.

ПЕКИН. Хитадай Арадай Республикын правительствын тунхаглаһан мэдүүлгэ соо иигэжэ хэлэгдэнэ: Америкын Холбоото Штадуудай зүгһөө Вьетнамай Демократическа Республикада эсэргүү зэбсэгтэ добтолго хэһэниинь юу харуулнаб гэхэдэ, американска империализм «дайнай богоһые» дабаад, Индохитадтахи байлдаае үргэдхэхэ үшөө нэгэ алхам хэбэ. «Эндэхи байдал илангаяа түгшүүрилтэй болоо. Вьетнамай Демократическа Республикын «правительство США-гай правительствада эрид буруушаал мэдүүлээд байна. ДРВ-гэй баримталжа байгаа сэхэ шууд, үнэн зүб хараа бодолые Хитадай правительство бүрин дэмжэнэ» гэжэ тэрэ мэдүүлгэ соонь хэлэгдэнэ.

ПАРИЖ. Франциин предприятинуудай хүдэлмэришэд болон алба хаагшад, демократическа эмхинүүд Тонкинска заливтахи американска сэрэгшэдэй эзэрхэг түримхэй ябуулгые эрид буруушаана.

СТОКГОЛЬМ. Августын 5-да бүлэг демонстрантнууд Стокгольмдохи американска посольствын байшангай дэргэдэ ерээд, Тонкинска заливта американска сэрэгшэдэй хэжэ байгаа эзэрхэг түримхэй ябуулгые эрид буруушааба.

Америкын Холбоото Штадууд Урда Вьетнамдахи эзэмдэлгын дайгаа болюулжа, Зүүн-Урда Азиин оронуудые амаржуулха ёһотой гэһэн эрилтэ демонстрацида хабаадагшадай шиидхэбэри соо табигдаад, американска посольствын түлөөлэгшэдэ барюулагдаа.

(ТАСС).

Урда Корейдэхи США-гай сэрэгүүд „зэһэнхэй“

ПАРИЖ, августын 6. (ТАСС). Вьетнамдахи байдалай шахардуу болоһонтой дашарамдуулан. Урда Корейдэ байһан американска сэрэгэй бүхы частьнууд «бэлэн зэһэнхэй» гэжэ Сеулда байдаг американска армиин түлөөлэгшэ мэдүүлбэ.

США-гай сэрэгэй корабльнууд баруулжаа дабшана

НЬЮ-ЙОРК, августын 6. (ТАСС). «Номгон далайдахи США-гай зэбсэгтэ хүсэнүүдые бэхижүүлхэ» хэмжээнүүд тухай США-гай оборонын министр Р. Макнамара соносхоо. Тэрэнэй мэдүүлһэнэй ёһоор, Номгон далайдахи США-гай эрье шадар байдаг 1-дэхи флодто хабаатай авианосецуудай тусхай эскадрэ Номгон далайн баруун район худар эльгээгдэжэ байна. Тэрээнһээ гадна, сэрэгэй самолёдууд Урда Вьетнам худар ябуулагдана.

Пентагоной захиралтын үндэһөөр, ракетнэ зэбсэгтэй сэрэгэй 12 корабль үсэгэлдэр Сан-Дьего гэдэг (США) баазаһаа гараад, Пирл-Харбор тээшэ шэглэн дабшаа. Тэрээнһээ гадна, үсэгэлдэр США-гай далайн-сэрэгэй флодой 20 корабль, тэрэ тоодо «Велди-фордж» гэжэ авианосец, Субин заливтахи (Филиппинэ) американска далайн-сэрэгэй баазаһаа гаража, Урда Хитадай далай тээшэ ошоһон һурагтай.

Л. Джонсон конгрессто бэшэг эльгээбэ

ВАШИНГТОН, августын 6. (ТАСС). Президент Л. Джонсон үсэгэлдэр США-гай конгрессто тусхай бэшэг эльгээбэ. Зүүн-Урда Азидахи американска сэрэгэй хүсэнүүдые «хамгаалхын тула шухала бүхы ябуулга хэхые», «СЕАТО-гой договорто хабаатай оронуудта туһаламжа үзүүлхые» конгрессэй зүгһөө дэмжэһэн тогтоол гаргахыень тэрэ бэшэг доторoo һанамжалан дурадхана.

Тухайлхада, энэ тогтоолынь Вьетнамай Демократическа Республикада эсэргүү Холбоото Штадуудай эзэрхэг түримхэй зэбсэгтэ добтолгые һүүлдэнь баталха болоно.

Чанкайшистнууд бэлдэнэ

ЛОНДОН, августын 6. (ТАСС). Тонкинска заливта болоһон ушарнуудтай дашарамдуулан, чанкайшистнуудай зэбсэгтэ хүсэнүүд «түгэс зэһэнхэй» байна гэжэ Тайванай сэрэгэй засагаархидай түлөөлэгшэ мэдээсэбэ. Энээн тухайда Рейтер агентствын корреспондентын Тайбэйһээ дамжуулһан мэдээсэл соо хэлэгдэнэ.

ОДХОН ХҮБҮҮН

«Арбан һарын туршада
Альган дээрээ үргэһэн,
Хорин һарын туршада
Хурган дээрээ үргэһэн
Хайрата Буурал эхэмнай»...
(Арадай дуунһаа).

1963 оной эхин. Жаргал хүгшэн баяртай: ганса хүбүүниинь — Борис түрмэдэ жэл һуугаад, гэртээ ерээ. Халамайдаа ошожо һамга, үхибүүдээ харахаар, эхэтээ ерэжэ ууланзаба. — Барһамни даа, мухамни, эхэеэл һанажа ябаа ха юм даа», — гээд хүгшэн омогорхоно.

Хүбүүниинь гэртээ ерэһэнэйнгээ хойто үглөөниинь жэл соо хаягдажа хуушарһан гэр бараагаа заһажа түбхинүүлбэ. Хото хорёогоо, хүреэ хашаагаа, үүдэ үрхээ — бултыень заһаба. Энэ бүгэдэ ажалые урдань хэдэггүй байһан. Борис хэды архиншан ябааб, мүнөө амандаашье хэнэгүй, хажуугаарнь нарин дарханда һураад ерээ: ойрын саг соо гэртээ буфет, комод, этажеркэ хэжэ табиба. Хүбүүн түрмэдэ ошохынгоо урда тээ ямар ябааб, эхынгээ, гэртэхинэйнгээ һанаа хэды зобоогооб. Энэ бүгэдые хараад үзэхэдэ, Жаргал хүгшэнэй баярлахань гайхалтай бэшэ. Хүбүүниинь архияа хаяад, юумэ хэжэ һураад ерээ. «эрэ хүн үргаха, эреэн дээһэн һунаха» гэжэ арад зоной хэлэдэгтэл заһараа бэшэ гү.

Айлай хүбүүн иигэжэ хубилаа ха даа ехэл һайн. Энэ хубилалтань даамай байһай даа. «Манай хүбүүн халтад гэхэдээ түрүүшынгээ харгыда орохогүй юм аа гү» гэжэ Сэрэн-Дулма эгэшэнь һанаагаа зобоно. Колхоздоо хүдэлхэшни гү, хони харалсахашни гү гэжэ эгэшынгээ һануулхада, Борис таһа арсажа, «мүнөө би шадалтай болооб, колхозой туша — дүшэн солхооб үзэһэн бэе даа, байд гээд ехэ салинтай газарта ажаллахаб...» гэбэ.

1963 оной хабар. Налагай зохид зантай Жаргал хүгшэнэй баяр баясхаланта байдал үни удаан үргэлжэлжэ шадабагүй: хотонь муудажа, эдиһэн ууһан юумэниинь тогтон торонгүй, доторнь үрэнэ, галдана. «Хүбүүмнил амар һайн ябажа ерээ ха даа хүрөө. Би мүнөө наһатай болооб. Гаргахала гаргааб, үргэхэеэ үргөөб —юун хэрэгтэйб. Хүн мүнхэ бэшэ даа, бурханай боти хатан болохомнай ха даа» гэхэ мэтээр хүгшэн һанаагаа залана.

Тиигээшье һаа, хүгшэн арга хүргаяа бэдэржэ, иишэ тиишээ нилээдгүй харайба. Ламадашье, харадашье абаралдуулба — гай тодхороо гаргуулба, үргэл мүргэл хэбэ — туһа яашье болобогүй. Тулажа ерэхэдээ, хүгшэмнай республиканска больницада ошохо баатай болобо. Тэндээ операци хүүлэжэ, һара үреэлэ хэбтэхэдээ, эдэгэжэ гараба. «Отошо бурхад, абарагша бурхад гээшэмнай одоол тэрэ Улаан-Үдын больницада байдаг юм байна. Үхэһэн хүндэ эми оруулжа, һохор хүниие нюдэтэй болгохо амиды бурхадууд — тэрэ врачнууд гээшэ» гээд баярлаһан Жаргал үбгэд, хүгшэдтэ, үетэн нүхэдтөө оло дахин дабтаба, соносхобо. Тиигэхэнь гайхалтай бэшэ.

1963 оной август. Жаргал хүгшэн Мүнхын аршаанда ошожо амархань. Зүгөөр тэдэ Аршаанда ошохо тухайнь врачнууд зүбшөөгөөгүй. Тиибэ яабашье һаань, тэрэ ошоһон байгаа.

Мүнхын аршаан-Шулуута нютагай омогорхол гээшэ. Эндэ зуу найман эмтэй домтой булагууд байдаг. Ямар аршаан үгыб даа— хүйтэнһөө халуун хүрэтэр, гашуунһаа шухэртэ эдеэнэй амтан хүрэтэр; нюрга бөөри аргалхаһаа эхилээд, уушха зүрхэ эмнэдэг. Мүнхын аршаанда ошохо харгы замынь бэрхэтэй юм: аймагай түб тосхонһоо гаража, нэгэ үдэр машинаар ябаад, удаадахи гурбан үдэр соо эмээл морёор ябадаг, зүгөөр хэдэн эгсэ эрмэг дабаануудые морёо хүтэлэн ябагаар дабадаг байха.

Мүнхын зуу найман аршаан-булагууд бэе бэеһээ холо бэшэ, доро дороо нэрэтэй, энэ булаг тиимэ үбшэндэ таараха гэжэ байгаад бэшээтэй. Манай зоной заншал ямар бэ гэхэдэ, тэдэнэр үбшэнтэйшье, үбшэнгүйшье һаа, хамаг бүхы аршаануудһаа хүртэхэ шадаал һаа, ехээр үдаг ха юм даа. Иимэ ушар шалтагаанууд дээрэһээ ерэһэн хүнүүд Мүнхын аршаанда таарадаггүй.

Борисай эхэ Мүнхын аршаанда гурбан долоон хоногто амарха аад, арай гэжэ арбан хоног хүсөөгөөд, тэхэрихэ баатай болобо: бэень муудаа, тэнхээ тамираа алдаа.

Аршаанһаа бэеэ муудаад ерэһэн эхээ Сырен-Дулма Шулуутын больницада оруулжа ядаад, врачта хандахадань: «Эхэтнай операцида ороһон аад, бэеэ гамнаагүй. Үнгэрхэдөө врачтай зүбшэнгүйгөөр аршаанда ошоо, — гээд врач сахэ хэлээ һэн.

«Бараг гэнэл даа. Гэртээ хэбтэжэ амарха гэнэ. Түбэһэн юумэнэй тухай һанаагаа зобоохогүй — бэешни һайжарха» — гэжэ Сырен-Дулма басаганиинь эхынгээ сэдьхэлыень заһана.

Хүгшэн хүбүүнэйнтээ үтышье хадань тэртэнь байна, баһа һанаагаа зобоно: «хүбүүмни хэзээ ерэхэ ааб даа, нюдэнэймни галтайда ерэһэй...»

Борис түрмэһөө ерэжэ, нэгэ хэды саг соо гэртэхи газаахияа хэжэ һамаараа. Энэнь удангүй хашараагаа. Үшөө бишыхан ябахаһаа тиимэ туняагүй хүбүүн һэн. Хамаг юумые саг зуура айхабтар һонирхохо, тиигээд халжархиха. Түрмэдэ ябахадаа элдэб хүнүүдээр танилсажа тэдэнһээ юу ойлгооб гэхэдэ, аргатайл һаа, мүнгэ ехээр олохо ажалда ороххо, колхозтой гү, али совхозтой холболдоһоной хэрэггүй, тэдэ юу түлэхэ һэм, мүнхаг зоной ажаллахал газар гэдэг байба. Хүбүүнэй харахада, түрэл колхозойхидынь һарадаа 50—60 түхэриг олоно, тиихэдэ Шэнэһэтын экспедицидэ ябаашан һарадаа 250—300-да хүргэжэ байха. Борис өөрынгөө охор һанаанда саашаа ябаашам дээрэ гэжэ бодоод, тэрэ экспедици руу зорёо юм. Зүгөөр Борис гансаараа бэшэ. Шулуутын зарим залуушуул нютагайнгаа колхоз, совхозой олзо мүнгые шамарлаад, энээгүүр тэрээгүүр, холуур ойроор тэнэдэг зантай гэлсэдэг. Тиимэ зон ойро зуурхана тэнэг мүнгэ оложо хармаангаа хүбхылгэбэшье, нэгэниинэшье өөдэлөө, тэнхээгүй. Халтад гэбэл хүлдэбэ, даарабабди гэхэ гү, али һайн үдэрнүүд болобо гээд архи тамхяа ходо уужа байдаг зантай. Хатуу хара гээшэмнай халтад гэбэл хармаан хооһолхоһоо гадна, жолооень татаагүй һаа, бэшэшье аюул тээшэ абаашадаг. Имэ һалихай ябадалтай болоһон хүнүүд нэгэ газартаа тогтожо, холын хараатай колхоз, совхозой ажал хэхэ юм аал?

Жаргал хүгшэнэй бэе муудажал байна. Борис хүбүүнһээнь абяан үгы. Бага сага һураг суу дуулдахадаа, хүбүүн ехэ олзотой: үндэр хадада ябаһанайхи, полевой гэжэ байгаад — бултыень һара бүхэндэ 200—250 түхэриг хүргэдэг юм хаш. Баһа һөөргөө архида орохоёо һанаа юм гү, саг үргэлжэ ама халамгай ябана гэһэн зэрэб дуулдаа һэн. Энэ мэтын муу зугаа дуулажа, үрмаа хухарһан Сэрэн-Дулма эгэшэнь эхынгээ һанаае зобоохогүй гэжэ хэлэнгүй орхибо. «Бориснай һайн ябана, мүнгэ ехээр олоно ха, архи граммшье уунагүй, эхэмни ямар һайн бай гэжэ захюулаад, арбан түхэриг шамдаа эльгээгээ» гэжэ зохёобо. Иимэ үгэнүүдые дуулажа баярлаһан Жаргал хүгшэн хоёр-гурбан хоногто һайжарһандал болобо. «Барһамни, хаанашье ябахадаа миниингээ тухай һанаагаа зобожо байха. һайн даа: бурханиинь хаража, буянтынь дэлгэрэг даа! — гээд хүгшэн юрөөжэ байгаа һэн.

1963 оной сентябрь. Сэрэн-Дулмын байдал энэ жэлдэ хэзээ хэзээнэйхиһээ хүндэ байба. Олон хони нүхэртэеэ харана, олон үхибүүдтэй, хажуугаарнь эхэнь хүнэй гарта оронхой. Дүү хүбүүн Борисынь нэгэшье сагаанай туһа нэмэри үгы, үшөө гэртэхиниинь харалсаха хэрэгтэй.

Жаргал хүгшэн үхэхынгөө тэндэ хүбүүгээ тон хүлеэбэ. Үхэ үхэтэрөө мэдээтэй байбашье, эгээ һүүлдэ мэдээ алдадаг болоо. «Хүбүүмни ерэнэгүй гү?» — гээд лэ асууха юм. Хүбүүн үгыл аад, үгы. Хоёр басагадынь бэринь, хүрьгэнэрынь ээлжэлээд лэ һахина. Хүгшэнэй амяа табихын тэндэ ехэ хүрьгэн Балма һахижа һууба. Мэдэрэлээ алдаһан Жаргал хүгшэн хүрьгэнэйнгээ толгой барижа, нилээд удаан эльбээд, таалаал, иигэжэ хэлэбэ: «Барһамни, хүбүүмни, хүүгэмни, ерээ хаямши даа. Мэдээл һэм даа, минии хүбүүн ерэхэл байха. Яагаа һайнаар ерэбэш даа! һайн һайхан ябаарай!... Бадма хүрьгэниинь юушье хэлэнгүй хажуудань һуужал байба. Хөөрхэй, иигэжэл эндүүрһэниинь һайн, һанаа сэдьхэлынь дүүрэг даа гэжэ анирагүй һууна. «Хүбүүмни, хүүгэмни, мухамни, бү уйла! Эхэшни наһан болоо.Хүн мүнхэдөө эхээ абажа ябадаггүй юм. Эдэ хурайханадшни, эгэшэнэршни, һамганшни юундэ үгыб даа, барһад эсэшоо гү даа. Зай...»,— гээд дуутарба. Энэнь һүүлшын үгэнүүд байба.

PS. Нэгэ залуу хүнэй уршагта ябадал тухай хүряангыгаар та уншагшадта дуулгабабди. Энээн тушаа бодомжолжо үзэхыетнай дурадхаха зуураа, энэ залуу хүнэй намтар хэдыхэн үгөөр хэлэлтэй.

Жаргал хүгшэн хоёр басагадтай, одхониинь хүбүүн—иимэ айлайхи байһан.

Дурсагдаһан нэрэ обогоор нютагай хүн бүхэн энэ айлайхиие, Борис хүбүүе таниха байха. Тиимэһээн: нэрэ обогынь түрэлхидэйнь гүйлтын ёһоор эндэ хэлэгдэбэгүй. Эхынгээ наһатайшаг болоһон хойно гараһан тула Борис хүбүүн оромгүй эрхээр һуранхай. Иигэжэ Жаргал хүгшэнэй одхон эриһэнээ (архи, тамхинтайнь — бултыень) абажа һураһан. Тиимэһээ эрхэ одхон хүбүүн Борис бэрхэдэ һураа бэшэ, харин нэн түрүүн мууда һураа: архи, тамхинда хара эртэ ороод, тэдэнэй нэгэ жолоодо татагдажа гэмтэ харгыда ороһон байгаа. Теэд энэ жолоогой узуурые хэд барижа байгааб, юундэ саг соонь тэрэниие татаагүйб? Энээн тухайда бодомжолжо үзэемөөр.

Энэ залуу хүмнай муул аад, муу гэжэ бодолтогүй: һурахадаа хурса, бэрхэ байһан. Теэд... Эрдэмэй тухайда хүрэжэ шадаагүй. Шалтагааниинь эли. Юумэ хэхэдээ уран дархан гартай—иимэ хүн өөрынгөө хара ами хараад, ехэ мүнгэнэй хойноһоо дашууржа ябана ха юм даа. Иимэшүүл олон бэшэ даа, зүгөөр, манай дунда үшөөл ганса нэгэн дайралдана.

Д. ЛЫГДЕНОВ.

Түнхэн.

ҮНДЭР НАҺАТАНАЙ ҺАЙНДЭР

Энээнһээ урда юрэдөөшье болоогүй һайндэр Боом нютагта һаяхан болобо. Боом нютагташье бэшэ, бүхы аймаг, республика доторшье нимэ үргэн, хүндэтэй һайндэр болоогүй ха. Аймаг соогоо эгээл үндэр наһа наһалжа, арад зондоо хүндэтэй болоһон хүнүүд энэ һайндэртэ суглараа. Жана Дагбаевич Уролтуев бултанһаа ехэ наһа наһалһан, бултанда хүндэтэй хүн байба. Жана Дагбаевич зуу наһа гүйсэбэ. Зуу наһанайнь һайндэртэ Жана Дагбаевичын үеын нүхэд, республикын үндэр наһатан сугларaa.

Өөрынгөө ажабайдал соо Жана Дагбаевич хэды мянган километр ута газар алхалаа гээшэб, хэды муу һайниие, гашуудал болон жаргал тухай шэхээрээ дуулаа, нюдөөрөө хараа гээшэб, арад зондоо, аха дүүнэртээ алтан гараараа хэды шэнээн юумэ хээ гээшэб?! Зуун жэл соо үзэһэн хараһанаа, дуулаһанаа зугаалха болоо һаань, нилээд удаахан лэ саг хэрэгтэй болохо ёһотой. Яаралгүйхэн гааһаяа гаргажа, тамхяа нэрэхэтэйнь сасуу тойроод һуугаашан, илангаяа залуушуул гансата абяа шэмээгүй болоодхино. Эртэ урданай түүхэ хөөрэһэн үльгэршэн шэнги өөрынгөө түрэлэй юһэн үеын түүхэ хөөрэбэ.

— Буряад заншалай ёһоор минии обог Тыхеев гэжэ байха ёһотой юм. Паспортыемни хаража үзөө һаатнай. Уролтуев гэжэ бэшээтэй байха. Эртэ урда сагта минии абада нютагайнь нэгэ сэсэ мэргэн үльгэршэн хүбүүгээ эрдэм номдо һайнаар һургаарай гэжэ юрөөһэн байгаа. Тиигээд юрөөл гэжэ үгые баримталан, паспорт абахадаа би Уролтуев гэжэ обогтой болоһон хүм. Хаанта засагай үедэ имэ юумэн ушархагүй һэн даа. Гансал Совет засагай ашаар би өөрынгөө һанаагаар нимэ обогтой болоо гээшэб. Совет засагай ашаар минии хүбүүн Доржо шадабаритай һайн дархан болоо. Аша басагамни, Балдама Доржиева Социалис Ажалай Геройн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэжэ, Буряадай АССР-эй Верховно Советэй депутат юм.

Ж. Д. Уролтуев удаахан лэ сагта соо өөрынгөө ябадал тухай хөөрөө һэн. Бэшэнэйнь тэрэнэй зугаа анхаралтайгаар, абяа шэмээгүй һуужа шагнаа. Үндэр наһатанай хөөрөөн соо манай үеын ажабайдал тухай үнэн сэхэ үгэнүүд сууряатан дуулдаа.

Удаань Жана Дагбаевич «Б» үзэгэй барлагдаһан, хэдэн зуун жэлэй саада тээ хэгдэһэн тамга суглааргшадта харуулаа. Тэрэнэй һамганай таабайн таабай Булгадай гэжэ нэрэтэй байһан. Тамгын дээрэхи «Б» үзэг Булгадай гэһэн удхатай. Жана Дагбаевичын хөөрэһэнэй ёһоор, энэ тамга Булгадайн захилаар Галтай нютагай дархан Намдак Шадаев гэгшэ хэһэн байгаа. Бодолгото болон, Жана Дагбаевич өөрынгөө түрэлэй, аха дүүнэрэй үг гарбал тухай һанан һанан хөөрэнэ.

Энэ тамга Булгадайхидай найман үе соо хэрэглэгдэһэн. Хуушан ёһо гуримаа баримталан, Сутайн сомоной Советэй Галтай нютагаархин колхозуудай тогтохо үе саг болотор Булгадайн тамгаар өөһэдынгөө үхэр малые тэмдэглэдэг байгаа.

...Боом нютагта болоһон үндэр наһатанай һайндэр үни удаан үргэлжэлөө. Наһатайшуул эртэ урдынхияа һанан, өөһэд хоорондоо һонирхолтойгоор хөөрэлдөө.

Зуун жэлэй саада тээ, Жана Уролтуевай түрэһэн сагта нимэ наһа наһалаад, хүхюутэй хүгтэйгөөр һууха хүн хоморшог лэ байгаа. Байгал шадарай буряадууд хаанта Россиин бэшэ бага яһатанда адли өөрынгөө үглөөдэр тухай, жаргал түгэс ами наһаяа абажа ябаха тухай бодолгото болохо аргагүй байгаа бшуу. Мүнөө Жана Дагбаевич, манай оронойн үндэр наһатан өөр тухайгаа һанаагаа отто зобоногүй. Тэдэнэй ами наһые, ажабайдалайнь жаргалые Совет засаг нарин нягтаар сахижа байдаг.

И. ТУГУТОВ,
комплексно институдай ахалагша научна хүдэлмэрилэгшэ.

Сэлэнгын эрьеын шэрүүн элһэн дээрэ
Сэнгээ, нгаагаа хүн гүш, али яагаабши?
Шалтаг билтагаа дурдаагүй һааш, дээрэ
Шам тухай наран хэлэнэ —харалши.

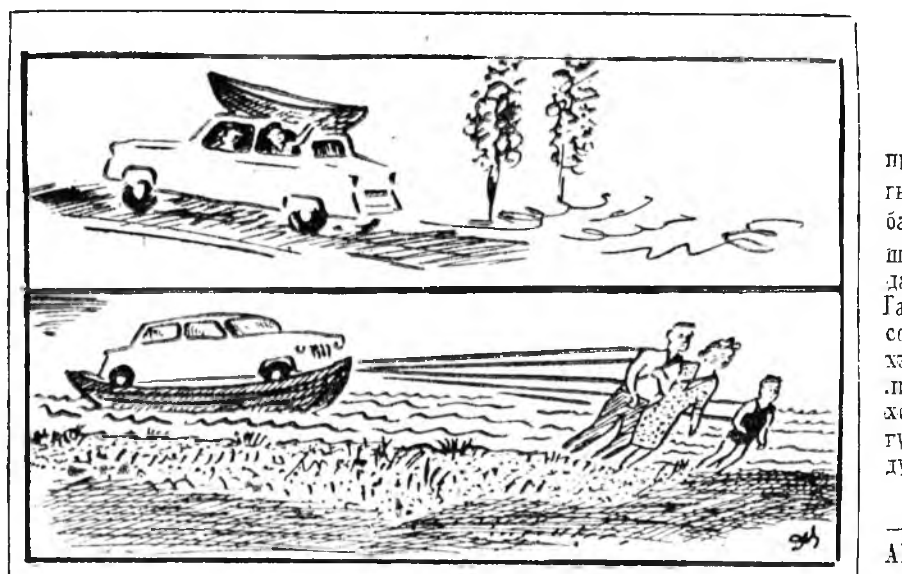

Олтирог хаанаб, Сэлэнгын ногоон олтирог?
Ошоо бэлэйбди онгосоо тээгээд Волгодоо.
Бусахал замнай Волгоор бэшэл даа Сэлэнгээр
Бурлаагай дууе таталтай гү, али үгы гү?

Пластмасса гэрнүүдтэй тосхонууд

«КРАСНОЯРСКИЙ Промстройпроект» гэжэ институдай туршалгын мастерскойнууд пластмассаар байшан гэрнүүдые барина. Байшан гэрнүүдэй хананууд гурбан дабхар панельнүүдһээ бүридэнэ. Газаа таладань—шэл-ткань, досоо таладань — дабхаряатуулан хэгдэһэн пластик, дундань — полистирол байдаг. Панельнүүдэй хоорондохи зайнь хүйтэ табисагүй үдхэн зүйлөөр (мастикаар) дүүргэгдэдэг юм.

Проектын авторнуудай нэгэн — инженер Владимир ШАДРИН АПН-эй корреспондентдэ иигэжэ хөөрөө;

— Пластмассаар баригдадаг гэрнүүд гол түлэб барилгашадай, геологуудай, горнягуудай саг зуурын тосхонуудта хэрэглэгдэхээр хараалагдана. Иимэ хүнгэхэн материалнуудые самолёдооршье зөөхэдэ таарамжатай байна. Хоёр, гурбан, дүрбэн гэр зэргэлүүлэн табиха, тиигээд нэгэ томо гэгшын байшан гэр — хамтын байра, больница, клуб, конторо барихада болохо.

Сонхонь ультрафиолетово гэрэл туяа һайнаар табихаһаа гадна наранай элшэ болон һалхинда үнгэеэ бууралдаггүй юм. Иимэ гэрнүүд электрын элшэ хүсөөр дулаасуулагдадаг; ханадахи нүхөөрнь сэбэр агаар ородог, харин эдеэнэй таһалгаһаа хёрбоһо, хүншүү татажа абадаг хоолой газаашаа гарадаг.

Гол горхонһоо, мүн автомобилиин харгыһаа, түмэр замһаа таһархай холо газарта пластмассаар баригдаһан гэрнүүдтэй тосхон байгуулхада хямда, таатай байдаг. Гэхэтэй хамта, барилгын баазагүй газарта мүн лэ таарамжатай. Жэшээлхэдэ, Якутай АССР-тэхи пластмасса гэрнүүд бетоноор баригдаһанһаа хоёр дахин, модоор баригдаһанһаа нэгэ хахад дахин хямда болоно. 50 градус хүйтэндэ пенопластаар баригдаһан гэрэй ханые долоон сантиметр зузаантайгаар хэжэ болохо. Тиихэлэ бетон хананъ 50 сантиметр, модон хананъ 30 сантиметр зузаан байха ёһотой.

Пластмассаар баригдаха гэрые хабсархада орёо нарин техникэ хэрэггүй: юрын зэр зэмсэгтэйл һаа, гурбан хүдэлмэришэд тэрэниие ядамаргүйхэн бодхоожорхихо юм.

(АПН).

Ажал хэрэг
Амжалта түйлаха гэхэдэ.
Арай голтой
Амин хайра байха.
Архи, мяхан
Амтата эдеэн гэхэдэ.
Аһамш гэн.
Альгаа дэлгээн харайха.
Тарилга хэхэ,
Таряа хаяха гэхэдэ.
Тархи үбшэн
Таршалан мэнэ хэбтэхэ.
Наадан зугаа
Найр түрэ тэхэдэ.
Хамагай түрүүн
Хабатай хүхюун алхалха.
Үбһэ хуряалга
Үхэр мал гэхэдэ,
Үһээ үрзылгэн,
Үбдөөшэ болоод һуняаха
Кино, наадан
Ёохор танца гэхэдэ.
Хүл хүнгэн
Хөөрсэг табин амилха.
Залхуу хойрог зайгуулые
Замһаа түргэн зайлуулыт!
Архинша, хаарташа хүйхэрые
Арадтаа шоо үзүүлыт!

Ю. САМБОЦЫРЕНОВ.

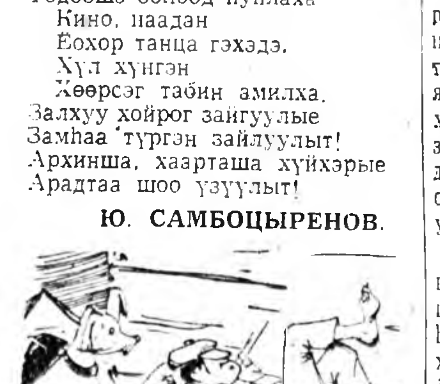

Сатирическэ расказ

Т Е М Э

Базар Дондуков гээшэтнай бэрхэл хүн юм даа. Юугыншье хэжэ шадаха. Бухгалтераар, бригадираар, модошо дарханаар, завхозоор хүдэлөөд туршаа. Мүнөө нэгэ ехэ заводто слесареэр хүдэлдэг болонхой. Гэбэшье энэ ажалдаа яһала дадажа, дурлажа байһан аад, баһа һаянай ондоо ажалда бэлигтэй байһанаа ойлгожорхёо.

Зунай халуун наранай һүүлээр үдэшын бүрэнхыдэ бүлеэн үһатай тааз соо хүлөө хээд, балкон дээрэхи заахан столойнгоо саана һууха угаа дуратай һэн. Иигэжэ һуухадаа тэрэ нүхэрнай элдэб гоё бодолдо абтан, шүлэгүүдые бэшэжэ ородог бэлэй.

Газетэдэ тэрэнэй түрүүшын заахан шүлэг толилогдоод, танил нүхэдэйнгөө амаршалтаһаа, гарынь адхалгаһаа бодожо үзэхэдэнь, нээрээшье бэлигтэй бэрхэ, ямаршье шүлэг, рассказ бэшэхэдээ ядахагүй байһанаа тэрэ ойлгожорхёо һэн. Заводой тоһо шорой соо, шэхэ дүлиирмэ шуугиян соо үдэрөө дүүрэн эсэтэрээ хүдэлдэгтэнь орходоо иимэ бэлэн, зохид ажал байна ха юм. Иигэжэ бодохододоо Базар Дондуков ажалдаа ошохоёо болёод, бүхы ухаан бодолоо уран зохёол тээшэ хандуулаа һэн.

Харин үсэгэлдэр «Үүлэн тухай» шүлэг яаран һагад бэшээд, редакцида абаашахадань столой саана һууһан залуу хүн юундэшьеб энеэбхилэн байжа уншаад: «Та прозоор бэшээд туршагты, үгэтнай яһала баян юм байна. һайн темэ олоод лэ, очерк бэшээд ерээ һаатнай дары гаргахабди», — гэжэ хүхюутэйгээр найдуулаа һэн.

Тиигээд лэ нүхэр Дондуков иигэжэ үдэшэ бүхэндэ бүдеэн үһан соо хүлөө хээд, тамхяа хойно хойноһоонь бааюулан, һайн темэ һанажа һуудаг болошонхой.

Базар Дондуков мүнөөшье урдаа сэбэр саарһа дэлгээд, темэ һанажа һууна. Газаа үйлсэдэ харанхы, «гэртээ хария, Кол-я-я», — гэжэ орой болотор наадаһан үхибүүдэй сэсэрлиг сооһоо хашхаралдахань дуулдана. Базарай нюдэнэй урда зэргэлээд дүрбэн дабхар гэрһээ яларһан тэбхэр тэбхэр сонхонууд лэ харагдажа байба. Зарим сонхонуудгань гал унтаранхай аад, шатарай хюлгэ шэнги тэбхылдэнэ.

Шанха урдахи сонхын хүшэгэ хоёр тээшээ һэхэргэжэ, хахад сонхонь газаа тээшээ нээгдээд, Серёжын буржагар хара толгой харагдашаба. Базарай сагаа харахадань, арба нэгэнһээ заа үлэжэ байба. Мүнөө болотор унтахагүй, хоёр часта — һүниин халаанда орохо хүн аад, юугээ хэхэнь гээшэб. Байза, энэшни слесареэр табадахи жэлээ хүдэлжэ байна гээшэ ха», — гэжэ Базарай темэеэ мартажархёод һуутар Серёгейнь далбагар ехэ саарһаа стол дээрээ дэбдеэд, үта шугам баринхай тонгошоно. «Энэшни, барһан, бэрхэл хүбүүн юм даа үсэд нэтэрүү зантай. Эрхим рационализатор, коммунис ажалай ударник. Аяар зургаадахи классһаа эхилжэ үдэшэ бүхэндэ ябаһаар мүнөө технологическа институдай дүрбэдэхи курсда оронхой. Энэшни экзаменда бэлдэнэ гээшэ гү, али баһа ямар нэгэн шэнэ юумэ зохёогооб гэжэ зобожо байгаа юм гү. Иигэжэ бэеэ зобоохоодонь юрэдөөл һайн лэ байдаг юм гээбы даа. Бүхэли наһан соогоо һуража һуража, шорой тооһон хоёрто зууралдашоод нэгэ пэтэн хара юумэ цех соогуур ябажа ябаха... эх гэжэ даа, хөөрхы», — гэжэ Базар таатай үһач соо шал-шол гэтэр хүлөө хүдэлгэнэ.

«Байза, тэрэшье тэрэ, темэ хэрэгтэй... темэ, очерк гэнэ һэн гү даа... очерк,— гэжэ залуу зохёолшо аман соогоо дүүгараад, урдаа дэлгээд һууһан саарһанайнгаа тэг дундань томо үзэгүүдээр «Очерк» гээд бэшэжэрхибэ. «Юун тухай бэшэлтэй гээшэб... ёһогой һайхан инаг дуран тухайл бэшэхэ юм байна. Инаг дуран тухай шүлэгыем һайшаажа толилоо һэм шуу», — гэжэ тэрэнэй бодоһоор һуутар гурбадахи дабхарта харанхы байһан сонхо гэнтэ ялагад гээд, оршон тойрон һарул болошоходол гэбэ.

— О-һоо, харыш энэ Галдан лэ... Валитай... о-о-о, шамай шолмо. Ерэхэб, хонохоб гээд тугаар гараһан аад уже... тракторист хүн аад, энэ лаборанткатай... институт соогоо танилсаа хаш. Иигэ иигэһээр ябатараа энэ золигшни институт дүүргэхэнь лэ, мүнөө дүрбэдэхи курсдань оронхой. Тракторист-заочник, тиигээд агроном. Харалши, сайлахань ха. Тиигээд юугээ хэгшэ ааб. һа-һа-һа, эдэшни харанагүй. Эдэнэй таалалдаха, тэбэрилдэхые хараха байна»,— гэһээр һуутарнь стол дээрэнь аяга табагуудай орондо обоо онги томо зузаан номууд табигдажа, Галдан Валя хоёр баһал тэдээн дээрээ тонгойлдошобо.

«Ай, жаалда гэжэ даа»,— гэжэ Базар хүндөөр һанаа алдаад, «эдэниие иигэжэ хаража һуугаа һаа, ямаршье очерк бэшэгдэхэгүй, ямаршье темэ һанагдахагүйнь байна»,— гээд ручкаяа лаб баринхай, тансал «Очерк» гэжэ бэшээтэй сагаан саарһан дээрээ толгойгоо адхан тонгойно.

Теэд тэрэнэй хара тархиингаа хаблашатар бодоошье һаань, һайн темэ яашье һанагдажа үгэнэгүй. Тааз соохи үһаниинь шал-шол гээд, ууараг тархи соонь баһа имэрхүү абяан дуулдахадал гэнэ. «Темэ гээшэ баһал хүндэхэн юумэ гээшэ ха даа. Энэ тааз соохи үһан сооһоо загаһа барихамни гэһэндэл»,—гэһэн бодол Базарай толгойдо орожо, гэнтэ үргэһэчиинь хүрэжэ эхилбэ. Нэгэ удаа угаар татан эбһээлээд, бишыхан таһалга руугаа орожо, хүбэнтэй хүнжэлөөрөө толгойгоо шэб бүтүүлээд, залуу зохёолшо уданшьегүй хурхиршоо һэн.

Үглөөдэрынь үдэшэлэн тээ Дондогой Базар гурба—дүрбэн залуу хүбүүдээр ресторан соо һууна. Нюурынь мэлигэр улаан, нюдэниинь бүрүүлтэшэнхэй. Хөөрэхэшье гээшэнь үһанай урдажа байһандал торьдоһогүй даа:

— Энэ рассказ, шүлэг, очерк бэшэхэ гээшэтнай, нүхэд, нохойн наадан юумэл. һайн лэ темэ олоо даа, дүүрэн бэхэтэй, хурса тууриһатай авторучкатай һаа, саарһан биил гэжэ шурьюулжархигшаб. Үгы... теэд һанаха, бодохо, ухаан бодолоо гүйлгэхэ, хальтируулха хэрэгтэй юм ааб даа. Заримдаа бүхэли һүниндөө унтахагүй. Унтаашье һаа зүүдэлжэ зобохош. Тиигээд гэнтэ һэреэд лэ, тэрэ зүүдэеэ мартангүй түргэн бэшээдхихэш. Иигэжэл зобо зобоһоор зохёол бүтэдэг юм шуу... Жэшээнь, би энэ һүни эгээл һайхан инаг дуран тухай зохёол бэшэжэ дүүргээб... Очерк. Мүнөөдэр... үгы, үглөөдэр тэрэнээ редакцида абаашахаб, дары гаргаха байха... Мүнөө таанадтаа уншажа үгэхэ байгааб. Стол дээрээ табяад, мартаад гарашооб. Нэгэ хэдэн хоногһоо иимэ юумыень абаад, (Базар эрхы долёобор хоёроо эмэринэ) таанадаа бултыетнай урихаб, уулгахаб, хүндэлхэб. Тиимэ бэзэ, аа? Тиимэ даа... Дондогой Базар гэжэ уран зохёолшые дуулахал, уншахал байхат. Зай, мэндэ-э!

Самсаалтай томо стаканай хахад соо хээтэй хара архи Базар нэгэ амяар гүдамхижархёод, модохиршоһон шара ногоон зүһэмэг үгэрсэ сад һэрээгээр хадхажа ядана. Тиигэжэ һуутараа нүхэдэйнгөө урдаһаа һүлэмхи нюдөөрөө шэртэжэ, тэдэнэй нюурнуудта энеэбхилэлдэһэнэй тэмдэг харахадаа долёобор хургаа нюдэнэйнгөө хоорондо ёдойлгон барaaд:

— Энеэлдэгты, энеэлдэгты. Дондогой Базар тухай үшөө дуулахал байхат,— гэбэ.

Вл. ЛУБСАНОВ.

Түһатай зүбшэл

Гэрэйтнай сонхоор аляаһа батаганаанай ниндэжэ орохогүйн тула сонхонуудайнгаа рамые уксусаар аршагты.

Хубсаһан дээрэ кофе, какао дуһаагаад, тэрэнэй бүдэнтэй болоһон һууриень арилгаха гээ һаа, дабһатай халуун уһаар угаагаад, хүйтэншэг уһаар зайлжархихадатнай ямаршье тэмдэг үлэхэгүй.

Ехэ халуун утюгаар хайрагдаһан хубсаһые, тэрэ хайрагдажа халтар болоһон һуурией һонгиный шүүһээр һайса дэбтээгээд хэдэн часай туршада байлгагты. Тиигээд тэрэ хубсаһаяа угаагаад абахадатнай хайрагдаһан сараань үгы болошохо.

Гэртэтнай гү, али амбаар, кладовой соотнай хулганаатай болоо һаань, дотор талынгаа ханын хажуугаар хулганаанай ородог, гүйдэг газараар ромашка сэсэгэй хуурай үйрхэй хаягты. Хулганаанууд арилан тонилхо.

ТААБАРИ

Таабариин тайлбари

Манай газетын июлиин 25-най номерто толилогдоһон таабарида Хэжэнгын Могсохон нютагай һурагша Надежда Ринчинимаева харюу эльгээгээ.

Нэгэдэхинь—хонин, шоно, хирээ, нохой.

Хоёрдохинь — хадааһан.

Гурба, дүрбэдэхинь — зүүдэн, гараар таряа хадаха.

Табадахи, зургаадахинь — таряан, уһан, загаһан.

ТААБАРИ

1. Унаахай хаанай бэлэг,
Унаһаар үгы болошоо.
2. Морин бэшэ аад гүйнэб,
Могой бэшэ аад годирноб.
3. Гунан бухын хэбтэһэн газарта,
Гурбан жэл ногоон урганагүй.
4. Гээгээгүй аад бэдэрдэг,
Гэмтээгүй аад ёолодог.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номерто:

Редактор
Ц. О. ОЧИРОВ.

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Удэ, улица Ленина, 35. Телефоны: редактора—23-67, зам. редактора—38-42, зам. редактора—35-84, секретариата—27-37, отделов: сельскохозяйственного производства и партийной жизни—47-59, 35-14, промышленного производства и партийной жизни—48-89, 33-61 корректорская—35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологического—24-74, советского строительства и быта—34-93, рабселькоров и писем—25—41, 38-30, информации—32-74 и переводов—34-05.

гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Совете Министров Бурятской АССР.
Н000187. Зак. № 721.

БУРЯАД ҮНЭН
4 дэхи нюур.
1964 оной августын 8.